

**«ЗАТВЕРДЖУЮ»**

Перший проректор

Хмельницького університету

управління та права імені Леоніда

Юзькова, кандидат наук з

державного управління, доцент

**Ірина КОВТУН**

«20» травня 2026 року



### **ВИСНОВОК**

про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертаційного дослідження, поданого на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 Право у галузі знань 08 Право,

**ПАВЛОВОЇ Анни Сергіївни** на тему:

**«Розподіл майна подружжя у сімейному праві»,**

затверджену вченою радою Хмельницького університету управління та права імені Леоніда Юзькова

(протокол № 6 від 28 жовтня 2022 року)

### **ВИТЯГ**

з протоколу засідання кафедри приватного права і кафедри міжнародного та європейського права Хмельницького університету управління та права імені Леоніда Юзькова

від 20 травня 2026 року

### **ПРИСУТНІ:**

Присутні: Гринько С. Д., завідувачка кафедри приватного права, д-р юрид. наук, проф.; Якимчук С. О., заступниця завідувачки кафедри приватного права, канд. юрид. наук, доц.; професори кафедри приватного права: Анікіна Г. В., канд. юрид. наук, доц.; Бондаренко-Зелінська Н. Л., канд. юрид. наук, проф.; Ватрас В. А., д-р юрид. наук, проф.; Чорна Ж. Л., канд. юрид. наук, проф.; Сердечна І.Л., канд. юрид. наук, доц.; доценти кафедри приватного права: Гарієвська М. Б., канд. юрид. наук, доц.; Трач О. М., канд. юрид. наук, доц.; Грицишина Л.В, докторка філософії з права, доц.; Ромась М.І., докторка філософії з права, доц.; Ромась Д.С., доктор філософії з права; завідувачка кафедри міжнародного та європейського права Лозінська С.В., канд. юрид. наук, доц.; професори кафедри міжнародного та європейського права: Нагнибіда В. І., д-р юрид. наук, проф.; Черняк О. Ю., канд. юрид. наук, проф.; Іванова Р. А., канд. юрид. наук, доц.; доценти кафедри: Іваницький А. М., доктор філософії з

права; Кірик А.Ю., докторка філософії з права, доц.; Романюк В.А, докторка філософії з права, доц.

Запрошені: завідувач кафедри трудового, господарського та земельного права Костяшкін І. О., д-р. юрид. наук, проф.; професор кафедри конституційного, адміністративного та фінансового права Гаврік Р. О., к.ю.н., доц.; аспірантка кафедри приватного права Павлова А.С.

З присутніх – 4 докторів юридичних наук, 17 кандидатів юридичних наук і докторів філософії – фахівці за профілем поданої на розгляд дисертації.

### **ПОРЯДОК ДЕННИЙ:**

Обговорення дисертаційного дослідження аспірантки Хмельницького університету управління та права імені Леоніда Юзькова **Павлової Анни Сергіївни на тему «Розподіл майна подружжя у сімейному праві»**, виконаного в Хмельницькому університеті управління та права імені Леоніда Юзькова та поданого на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 Право у галузі знань 08 Право щодо рекомендації до розгляду та захисту в разовій спеціалізованій вченій раді.

### **СЛУХАЛИ:**

завідувачку кафедри приватного права, доктора юридичних наук, професора, заслуженого юриста України Гринько С.Д., яка повідомила присутніх про те, що Павлова Анна Сергіївна, народилася в м. Хмельницькому Хмельницької області 07 серпня 1986 року. В 1993 – 2004 роках навчалась в Хмельницькому навчально-виховному комплексі № 6. У 2004 – 2010 роках здобувала вищу освіту в Хмельницькому університеті управління та права за спеціальністю «правознавство» та в 2008 році отримала диплом бакалавра права з відзнакою, здобула кваліфікацію юриста; у 2009 році за цією ж спеціальністю отримала диплом спеціаліста з відзнакою; а в 2010 – диплом магістра з відзнакою. З 2006 по 2010 роки працювала юрисконсультантом в Адвокатському об'єднанні «Юрколегія». Крім того, в 2009-2010 роках обіймала посаду асистентки-адміністратора офісу в Хмельницькому обласному громадському об'єднанні адвокатів «Агенція захисту» - пілотному проекті з надання безоплатної правової допомоги. 25 листопада 2010 року отримала свідоцтво про право на заняття адвокатською діяльністю, однак вказана діяльність була припинена на підставі заяви. 06 грудня 2010 року Павлова Анна Сергіївна була прийнята на посаду помічника судді Хмельницького міськрайонного суду Хмельницької області. З 2012 по 2016 роки працювала на посаді помічника судді в Хмельницькому окружному адміністративному суді (помічником голови суду). Указом Президента України від 29.09.2016 № 425/2016 призначена суддею Волочиського районного суду Хмельницької області.

У 2022 році стала здобувачкою вищої освіти ступеня доктора філософії права в Хмельницькому університеті управління та права імені Леоніда Юзькова.

Вченою радою Хмельницького університету управління та права імені Леоніда Юзькова рішенням від 28 жовтня 2022 року (протокол №6) було затверджено тему дисертаційного дослідження «Розподіл майна подружжя у сімейному праві» Павлової Анни Сергіївни.

Науковий керівник – доктор юридичних наук, професор, заслужений юрист України, професор кафедри приватного права Хмельницького університету управління та права імені Леоніда Юзькова Ватрас Володимир Антонович.

Тема дисертації відповідає як загальноуніверситетській науковій темі Хмельницького університету управління та права імені Леоніда Юзькова «Управлінські та правові засади забезпечення сталого розвитку України як європейської держави» (номер державної реєстрації 0117U000103), так і науковій темі кафедри приватного права того самого закладу вищої освіти «Актуальні питання правового регулювання здійснення та захисту особистих немайнових і майнових прав суб'єктів приватного права» (номер державної реєстрації 0124U002539).

### **СЛУХАЛИ:**

*виступ аспірантки А. С. Павлової, яка доповіла присутнім основний зміст дисертаційного дослідження, зокрема обґрунтувала актуальність теми дослідження, науково-теоретичну та практичну значимість досліджуваної проблеми, визначила мету та завдання дослідження, основні положення, які виносяться на захист, висвітлила методологічну основу дисертації, охарактеризував ступінь наукової розробки проблеми на сучасному етапі, виклала основні результати дослідження та сформулювала висновки і рекомендації, відповіла на запитання науково-педагогічних працівників кафедр.*

Здобувачка зазначила, що глибокі соціально-економічні зміни, що відбулися в Україні протягом останніх років, зумовлені процесами європейської інтеграції, входженням політичної та економічної системи держави до європейського простору, а також імплементацією національного законодавства відповідно до європейських стандартів, істотно посилюють актуальність наукових досліджень у сфері сімейного права. Додаткового значення цій проблематиці надає й майбутня рекодифікація приватного права, яка сприятиме подальшому наближенню українського сімейного права до європейських правових моделей. Одним із найбільш складних та актуальних інститутів сімейного права, який виникає під час розірвання шлюбу або в процесі спільного проживання є інститут розподілу майна подружжя. Цей інститут сімейного права покликаний забезпечити справедливий баланс майнових інтересів обох сторін з урахуванням їхнього внеску у спільне майно. Згідно з чинним законодавством України, все майно, набуте подружжям за час шлюбу, належить їм на праві спільної сумісної власності. Визначення правового режиму майна залежить від часу його придбання, джерела походження коштів та домовленостей між самими членами родини. На жаль, чинне сімейне законодавство не достатньо чітко

врегулює окремі складові інституту розподілу майна подружжя - підстави та способи розподілу майна подружжя за договором або за допомогою медіації. Дискусійним в правовій доктрині залишається як власне визначення поняття «розподіл майна подружжя», так і з'ясування співвідношення цієї правової категорії із поняттями поділу, виділу спільного майна, а також переліку та змісту способів такого розподілу, зокрема враховуючи зарубіжний досвід такого правового регулювання.

Як показують матеріали судової практики з сімейних справ, найбільша кількість сімейних спорів виникає саме щодо розподілу майна. І у цій сфері існує значна частина прогалин. Так, в судовій практиці виникають проблеми щодо розподілу окремих видів спільного майна подружжя, зокрема неподільного майна, боргових зобов'язань та заставного майна, об'єктів незавершеного будівництва; суди часто ігнорують чинний порядок збільшення розміру частки подружжя в праві на майно і не пов'язують його із процедурою стягнення аліментів, що пояснюється неможливістю практичного застосування положень ч. 3 ст. 70 Сімейного кодексу України.

На даний час необхідно переглянути ряд базових юридичних концепцій, розробити нові підходи до регулювання майнових відносин у сім'ї, визначити стратегію розвитку цих відносин та їх ефективного правового опосередкування в найближчій і віддаленій перспективі. На рівні сімейно-правової доктрини дискусійними залишаються питання визначення поняття «розподіл майна подружжя», зміст права подружжя на розподіл майна, особливості примусового та договірної способів такого розподілу.

Вище викладене зумовлює актуальність поглибленого вивчення питання розподілу майна подружжя у сімейному праві, а також теоретико-правових та прикладних проблем у даній сфері дослідження.

Науково-теоретичною базою дисертації є теоретичні розробки, праці відомих вчених-юристів, представників сімейно-правової доктрини, таких як: Г. В. Анікіна, В. К. Антошкіна, Т. О. Ариванюк, Г. М. Ахмач, М. І. Байрачна, В. А. Ватрас, Р. О. Гаврік, М. К. Галянтич, С. Д. Гринько, О. В. Дзера, І. В. Жилінкова, Л. В. Красицька, С. М. Лепех, М. В. Логвінова, Х. М. Маркович, О. В. Мельниченко, М. В. Менджул, Я. В. Новохатська, А. О. Овчатова-Редько, З. В. Ромовська, О. С. Олійник, О. І. Сафончик, І. Л. Сердечна, І. В. Спасибо-Фатеева, М. О. Стефанчук, В. І. Труба, Ю. Ю. Цал-Цалко, В. В. Цюра, В.М. Чернега, Я. М. Шевченко та інші науковці. Серед них питання розподілу майна подружжя на рівні дисертацій частково досліджувалося в дисертаційному дослідженні О. В. Мельниченко «Поділ майна подружжя за законодавством України та країн Європейського Союзу»; частково ці питання досліджувалися й на рівні дисертацій Т. О. Ариванюк, М. І. Байрачної, Я. В. Новохатської та А. О. Овчатової-Редько; процесуальні аспекти розподілу майна подружжя певною мірою розглядалися в дисертації Ю. Ю. Цал-Цалко «Процесуальні особливості розгляду спорів щодо поділу спільного майна подружжя». В той же час, комплексного дисертаційного дослідження теоретико-правових та прикладних проблем розподілу майна подружжя у сімейному праві не проводилося. В сімейно-правовій доктрині та

судовій практиці наявні юридичні прогалини та дискусія, що додатково зумовлює важливість та актуальність питання розподілу майна подружжя в сімейному праві, як в теоретичному, так і в практичному сенсі.

Метою дисертації є визначення теоретико-правових та прикладних засад розподілу майна подружжя, а також розроблення науково-теоретичних пропозицій для вирішення проблемних питань у сфері правового регулювання відносин щодо розподілу майна подружжя.

Окреслена мета обумовила постановку таких завдань дослідження:

– на підставі вивчення досягнень сімейно-правової доктрини здійснити аналіз теоретико-правових засад визначення правової природи інституту розподілу майна подружжя;

– проаналізувати розвиток законодавства, яке діяло на українських землях і врегульовувало питання розподілу подружнього майна;

– дослідити зарубіжний досвід правового регулювання розподілу майна подружжя;

– з'ясувати окремі види розподілу майна подружжя – договірний, медіаційний та судовий із особливостями їх застосування;

– розкрити процесуальні аспекти розподілу окремих видів подружнього майна, в тому числі: боргових зобов'язань та заставного майна, об'єктів незавершеного будівництва;

– запропонувати науково-обґрунтовані пропозиції вдосконалення норм сімейного законодавства, якими врегульовано питання розподілу майна подружжя.

Об'єктом дослідження є сімейні та цивільні процесуальні відносини, пов'язані із розподілом майна подружжя

Предметом дослідження є наукові погляди, ідеї, концепції, теорії, положення чинного законодавства, правової доктрини та судової практики щодо визначення правової природи розподілу майна подружжя в сімейному праві.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що вперше комплексно буде досліджено питання розподілу майна подружжя, його поняття та правова природа, основні теоретичні та практичні проблеми, а також сформовано наукові висновки та пропозиції щодо вдосконалення чинного сімейного законодавства в цій сфері. За результатами проведеного дослідження сформульовано та обґрунтовано такі наукові положення:

уперше:

1) визначено поняття розподілу майна подружжя як особливого інституту сімейного права, який врегульовує правовідносини, пов'язані зі змінами в правовому режимі майна подружжя, що знаходиться в спільній сумісній власності через застосування таких способів розподілу, як фактичний поділ, формальний поділ, виділ чи розподіл майна шляхом його відчуження за допомогою таких інструментів розподілу як: поділ майна в натурі, присудження майна одному з подружжя із виплатою відповідної грошової компенсації іншому з подружжя в разі поділу неподільного майна, визначення часток в майні кожного подружжя, передачі частини майна

одному з подружжя в приватну власність, розподіл коштів чи іншого майна, отриманих у результаті відчуження спільного майна подружжя;

2) визначено спеціальні ознаки розподілу майна подружжя як сімейно-правового інституту: а) спеціальний характер правового регулювання розподілу майна між жінкою та чоловіком щодо припинення правового режиму спільності майна, набутого в шлюбі між ними відповідно до положень сімейного законодавства, сімейного договору чи угоди, укладеної за результатами сімейної медіації, тоді як положення цивільного законодавства до таких правовідносин застосовуються лише у випадках, не врегульованих сімейним законодавством; б) положення сімейного законодавства щодо розподілу спільного майна подружжя, порядку та способів такого розподілу застосовуються у випадках, коли подружжя не домовилося про це самостійно чи за допомогою медіації; в) суб'єктами правовідносин, урегульованих цим сімейно-правовим інститутом є жінка та чоловік, які перебувають або перебували в шлюбі і домовилися про особливості розподілу майна подружжя чи звернулися за вирішення спору про це до медіатора чи суду;

3) запропоновано серед видів розподілу майна подружжя поруч із судовим та договірним виділяти також розподіл майна подружжя за допомогою медіації, що завершується укладенням угоди за результатами медіації, якою передбачається розподіл майна подружжя;

4) розглянуто розподіл майна подружжя як процес зміни правового режиму майна, що може бути вирішений в три послідовні етапи: договірний, де сторони самостійно домовляються про розподіл свого спільного майна й укладають (за участі нотаріуса) будь-який договір щодо розподілу спільного майна; медіаційний, у якому сторони, які з певних причин не уклали договір щодо розподілу майна подружжя, звертаються до медіатора за допомогою в мирному врегулюванні їх майнових питань; судовий, що можливий лише за умови спроби вирішення спору щодо розподілу майна подружжя шляхом медіації, та передбачає обов'язок суду сприяти мирному врегулюванню спору і лише за неможливості цього – вирішити справу шляхом застосування способів розподілу майна подружжя в судовому порядку;

5) визначено поняття «взаємна згода подружжя на здійснення розподілу спільного майна» як згоду, правочин, домовленість обох з подружжя (дружини та чоловіка), які дійшли консенсусу вчинити дії щодо розподілу спільного майна, зокрема щодо визначення умов та способів такого розподілу;

б) з метою захисту прав та законних інтересів подружжя або одного з них, у разі вирішення спору про розподіл майна подружжя, запропоновано передбачити виключно письмову форму договору про розподіл майна подружжя, оскільки чинне законодавство не уточнює в якій формі може бути виражена взаємна згода подружжя на здійснення розподілу спільного майна;

7) розроблено систему способів розподілу майна подружжя, що можуть бути визначені в договорі щодо розподілу спільного майна подружжя, угоді за результатами медіації або в судовому рішенні, а саме: а) поділ майна в

натурі, що є об'єктом спільної сумісної власності із визначенням права власності кожного з подружжя на відповідне майно або правом власності на відповідну частку в майні, що виділяється; б) виділ спільного майна, тобто передання неподільних речей одному з подружжя в приватну власність зі збереженням режиму спільної сумісної або спільної часткової власності подружжя на решту майна або з подальшим поділом такого майна іншим способом; в) визначення часток кожного з подружжя в майні, що є об'єктом права спільної сумісної власності подружжя в разі, якщо майно, яке є об'єктом права спільної сумісної власності подружжя є неподільною річчю і не може бути реально поділене між ними відповідно до їх часток; г) присудження одному з подружжя грошової компенсації замість його частки у праві спільної сумісної власності на майно, зокрема на житловий будинок, квартиру, земельну ділянку; д) розподіл грошових коштів або іншого майна, отриманого в результаті відчуження спільного майна подружжя у разі, якщо таке відчуження відбулося з метою уникнення включення цього майна до такого, що підлягає розподілу;

8) виділено основний принцип розподілу майна подружжя – принцип пріоритету правового регулювання за договором про розподіл спільного майна, який укладено пізніше в ситуаціях, коли сторони уклали декілька правочинів про розподіл одного і того ж майна, крім випадків укладення шлюбного договору або мирової угоди, які матимуть перевагу (особливо остання);

9) запропоновано передбачити застосування позовної давності до вимог про визнання договору щодо розподілу спільного майна або його окремих положень недійсним;

10) визначено поняття «боргові зобов'язання подружжя в контексті розподілу їхнього спільного майна» як спільні майнові зобов'язання, які виникають із кредитного договору, договору іпотеки, іншого договору, що передбачає передання у власність одному з подружжя (боржником) грошових коштів, які в подальшому використовуються в інтересах сім'ї, зокрема для придбання майна, та зумовлюють обов'язок боржника повернути грошові кошти у визначений в договорі строк, а також солідарну відповідальність обох з подружжя в разі невиконання боржником своїх зобов'язань перед особою, яка надала грошові кошти (кредитором);

вдосконалено:

11) поняття «розподіл майна подружжя», що визначено як зміни в правовому режимі спільного майна подружжя, які полягають у переданні: а) в приватну власність кожного з подружжя всього або частини майна, що знаходилося в спільній сумісній власності через поділ майна в натурі (є основним), присудження майна одному з подружжя із виплатою відповідної грошової компенсації іншому з подружжя в разі поділу неподільного майна (фактичний поділ спільного майна); б) майна зі спільної сумісної в спільну часткову власність у зв'язку з визначенням часток у майні кожного подружжя (формальний поділ спільного майна); в) частини майна одному з подружжя в приватну власність зі збереженням режиму спільної сумісної або

спільної часткової власності подружжя на решту майна (виділ спільного майна); г) всього або частини майна шляхом його відчуження (розподіл спільного майна подружжя шляхом його відчуження), в такому випадку фактично розподілу підлягають отримані грошові кошти або інше майно, отримані в результаті відчуження;

12) положення про предмет та істотні умови договору про розподіл спільного майна подружжя. Визначено, що предметом договору про розподіл спільного майна подружжя є наявне на момент укладання договору майно, яке перебуває у спільній сумісній або спільній частковій власності й підлягає розподілу, а також наявне на момент укладання договору майно, яке залишається в спільній сумісній власності. Істотними умовами договору про розподіл спільного майна подружжя є умови про предмет договору, порядок розподілу спільного майна та способи розподілу;

13) процедуру вирішення справи про розподіл спільного майна подружжя, придбаного за кредитні кошти за договором іпотеки, а саме: запропоновано визначити законодавчо обов'язковість участі іпотекодержателя у вирішенні такої категорії справ, оскільки хоча розподіл боргових зобов'язань та майна, переданого в іпотеку, призведе лише до зміни кола боржників і не змінює самих зобов'язань, але відповідний розподіл може спрямовуватися на ухилення від виконання взятих боргових зобов'язань, припинення дії обмежувальних заходів, спрямованих на забезпечення виконання боргових зобов'язань у примусовому порядку, що суперечить інтересам іпотекодержателя;

14) порядок присудження одному з подружжя грошової компенсації замість його частки в праві спільної сумісної власності на майно, зокрема, запропоновано додати об'єкт незавершеного будівництва до переліку майна, зазначеного в ч. 4 ст. 71 Сімейного кодексу України;

набули подальшого розвитку:

15) наукові положення щодо визначення правової природи розподілу спільного майна подружжя, а саме визначено, що вона полягає у такому: здійснення розподілу через застосування одного або кількох способів припинення права спільної сумісної власності на таке майно (поділ майна в натурі, присудження майна одному з подружжя із виплатою відповідної грошової компенсації іншому з подружжя в разі поділу неподільного майна, визначення часток у майні кожного подружжя, виділ майна, відчуження спільного майна подружжя з розподілом коштів або іншого майна, отриманих в результаті цього); договірний, медіаційний або судовий порядок його здійснення з пріоритетом перших двох за умови відсутності спору між подружжям (відповідно, існують три види розподілу майна подружжя – договірний, судовий розподіл майна подружжя, а також розподіл майна подружжя за допомогою медіації, що завершується укладенням угоди за результатами медіації, якою передбачається розподіл майна подружжя; юридичним результатом розподілу майна подружжя є зміна правового режиму майна (припинення правового режиму спільності майна або перехід із режиму спільної сумісної в спільну часткову власність); базується на

принципах: рівності майнових прав подружжя, виключення особистої приватної власності з розподілу, презумпції поділу майна подружжя в натурі;

16) наукові позиції щодо предмету та істотних умов шлюбного договору в контексті врегулювання розподілу майна подружжя. Запропоновано визначити, що можливий порядок розподілу майна, зокрема і в разі розірвання шлюбу, є елементом предмету шлюбного договору; його істотними умовами, крім умови про предмет, є також такі умови, як порядок розподілу спільного майна та способи розподілу;

17) наукові позиції щодо розподілу спільного майна, придбаного за кредитні кошти, а саме: визначено, що у разі придбання такого майна в період перебування подружжя в шлюбних правовідносинах обов'язки боржника переходять до обох з подружжя в обсязі відповідно до визначених часток у майні подружжя з врахуванням сум, сплачених до розподілу спільного майна; у разі придбання майна за кредитні кошти до укладення шлюбу, а також у разі укладення договору щодо отримання кредитних коштів не в інтересах сім'ї, боргові зобов'язання подружжя як спільні майнові зобов'язання подружжя не виникають, а інший з подружжя має право на одержання компенсації свого вкладу у виконання боргового зобов'язання іншого з подружжя;

18) наукові позиції щодо неефективності такого способу розподілу майна подружжя, як виділення кожному з них по  $\frac{1}{2}$  ідеальних часток в майні, тобто формального поділу як такого, що не вичерпує конфлікт між сторонами та породжує необхідність звертатись до суду знову. Запропоновано у такому випадку застосовувати відчуження спірного майна на відкритих торгах та розподіл коштів між подружжям;

19) наукові погляди щодо визначення зарубіжного досвіду правового регулювання розподілу майна подружжя;

20) наукові дослідження законодавства, яке діяло на українських землях і врегульовувало особливості розподілу майна подружжя.

**По закінченню доповіді присутніми було поставлено до аспірантки Павлової А.С. такі питання:**

**Сердечна І. Л., к. ю. н., доцентка:** Чому Ви вважаєте обов'язкову медіацію перед зверненням до суду виправданою, з огляду на право особи на прямий доступ до правосуддя?

**Відповідь:** Дякую за запитання. На нашу думку, медіація при вирішенні спорів про розподіл майна подружжя дає змогу сторонам самостійно шукати взаємоприйнятне рішення за участю нейтрального посередника, сприяє зниженню рівня протистояння між подружжям та формуванню конструктивного діалогу, що не завжди є можливим під час судового розгляду таких спорів. Мирне врегулювання спору з дотриманням балансу інтересів сторін має бути ціллю як суду, так і колишнього подружжя. Однак емоції часто заважають сторонам досягнути цієї мети. Для таких випадків існують процедури медіації, а також врегулювання спору за участі судді. У процесі медіації подружжя може обговорити не лише юридичні, а й моральні,

побутові та фінансові аспекти спору. Такий підхід сприяє досягненню домовленостей, які краще відповідають реальним потребам учасників конфлікту. Водночас медіація ґрунтується на принципах добровільності, конфіденційності, рівності сторін і нейтральності медіатора. Це створює сприятливі умови для відкритого обговорення проблеми та пошуку компромісу. За допомогою професійного посередника сторони можуть не лише здійснити розподіл спільного майна, а також домовитись про сплату аліментів на утримання дитини, участь у її вихованні, дійти згоди щодо розподілу бізнесу та інших питань в сфері сімейних правовідносин. Вважаємо, що ефективність та дієвість медіації зможе максимально проявитися виключно за допомогою змін в законодавстві, які стосуватимуться обов'язкового звернення до медіатора для врегулювання конфлікту. У зв'язку із цим, з метою максимального сприяння та стимулювання, зокрема державою, у знаходженні домовленостей і шляхів подолання конфліктів між подружжям поза судовими органами пропонуємо передбачити, що безпосередньому зверненню до суду за захистом майнових прав та інтересів учасників сімейних відносин має передувати обов'язкове врегулювання спору за участі медіатора в порядку, передбаченому Законом України «Про медіацію».

**Бондаренко-Зелінська Н. Л., к. ю. н., професорка:** Чому участь банку чи іпотекодержателя Ви вважаєте обов'язковою в усіх справах про розподіл спільного майна подружжя, придбаного за кредитні кошти за договором іпотеки, а не лише в тих, де реально порушуються його права?

**Відповідь:** Дякую за запитання. На нашу думку, участь іпотекодержателя у цих правовідносинах є обов'язковою, оскільки хоча розподіл боргових зобов'язань та майна, що є предметом договору іпотеки, призведе лише до зміни кола боржників і не змінює самих зобов'язань, але відповідний розподіл може спрямовуватися на ухилення від виконання взятих боргових зобов'язань, припинення дії обмежувальних заходів, спрямованих на забезпечення виконання боргових зобов'язань у примусовому порядку, що суперечить інтересам іпотекодержателя. Крім того, інтерес банку можна розглядати і через призму обтяжувача речового права, адже відомості про співіпотекодавців необхідно вносити у відповідні державні реєстри.

**Анікіна Г. В., к. ю. н., доцент:** Чи не створює Ваша концепція «формального поділу» ризик затягування спору, якщо після визначення часток сторони все одно змушені будуть повторно звертатися до суду?

**Відповідь:** Дякую за запитання. У дисертації ми визначаємо розподіл майна подружжя як зміну правового режиму майна подружжя, що знаходиться в спільній сумісній власності через застосування таких способів розподілу, як фактичний поділ, формальний поділ, виділ чи розподіл майна шляхом його відчуження за допомогою таких інструментів розподілу як: поділ майна в натурі, присудження майна одному з подружжя із виплатою

відповідної грошової компенсації іншому з подружжя в разі поділу неподільного майна, визначення часток у майні кожного подружжя, передачі частини майна одному з подружжя в приватну власність, розподіл коштів чи іншого майна, отриманих в результаті відчуження спільного майна подружжя. При цьому, формальний поділ нами визначається як передача майна зі спільної сумісної в спільну часткову власність у зв'язку із визначенням часток у майні кожного подружжя. На нашу думку, формальний спосіб розподілу майна подружжя недоцільно застосовувати в судовому процесі, оскільки в такому випадку не досягається завдання правосуддя – здійснення ефективного захисту порушеного, невизнаного чи оспореного майнового права чи інтересу особи. Визнавши за кожною стороною по ½ ідеальної частки на майно, суд не ставить крапку в спорі та не вичерпує конфлікт. Між сторонами продовжує існувати стан невизначеності. Таке судове рішення буде підставою в подальшому заявляти новий позов щодо визначення долі спірного майна. Про недопустимість таких явищ в судовій практиці неодноразово звертав увагу Верховний Суд. На нашу думку, формальний поділ майна в більшості випадків призводить до штучного роздвоєння процесу та не вирішує спір про розподіл майна подружжя. Такий спосіб поділу майна в судовій практиці дуже часто застосовується в ситуаціях, коли сторони належним чином не обґрунтували своїх вимог чи заперечень, які дозволяли б провести розподіл майна подружжя іншим способом. Тобто, виділення половини майна кожному з подружжя в ідеальних частках, часто являється крайнім заходом, який застосовує суд, як реакцію на процесуальні недоліки справи, коли більш ефективний спосіб захисту осіб неможливий. В той же час, якщо сторони погодили формальний розподіл спільного майна в мировій угоді, потрібно надати суду право застосовувати такий спосіб розподілу, за умови, якщо подружжя погодило порядок користування їхніми ідеальними частками. В цьому аспекті погодження порядку користування ідеальними частками вичерпує конфлікт між подружжям, а тому може бути застосоване.

**Гарієвська М. Б., к. ю. н., доцентка:** Які особливості розподілу спільного майна, придбаного за кредитні кошти в період перебування подружжя в шлюбних правовідносинах Ви виділяєте?

**Відповідь:** Дякую за запитання. Особливістю розподілу спільного майна, придбаного за кредитні кошти в період перебування подружжя в шлюбних правовідносинах є те, що обов'язки боржника переходять до обох з подружжя в обсязі відповідно до визначених часток у майні подружжя із врахуванням сум, сплачених до розподілу спільного майна. Боргові зобов'язання подружжя як спільні майнові зобов'язання не виникають у випадку придбання майна за кредитні кошти до укладення шлюбу, а також у разі укладення договору щодо отримання кредитних коштів не в інтересах сім'ї. Основними критеріями, які застосовуються для визначення належності коштів, отриманих за відповідним договором одним з подружжя, спільною сумісною власністю є: 1) укладення договору під час шлюбу; 2) укладення

договору в інтересах сім'ї, а не у власних, не пов'язаних із сім'єю інтересах одного з подружжя; 3) використання одержаного за договором в інтересах сім'ї. Розподіл боргових зобов'язань та іпотечного майна подружжя є можливим незалежно від позиції кредитора, крім випадків, коли розподіл майна подружжя здійснюється подружжям чи одним із них недобросовісно з метою ухилення від виконання взятих боргових зобов'язань, припинення дії обмежувальних заходів, спрямованих на забезпечення виконання боргових зобов'язань у примусовому порядку.

**Лозінська С.В., к. ю. н., доцентка:** В чому полягає новизна Вашої пропозиції щодо застосування позовної давності до вимог про визнання договору щодо розподілу спільного майна або його окремих положень недійсним.

**Відповідь:** Дякую за запитання. Зі змісту ч. ч. 2, 3 ст. 72 Сімейного кодексу України вбачається, що строк позовної давності для пред'явлення позову про розподіл майна подружжя становить три роки від дня, коли один із співвласників дізнався або міг дізнатися про порушення свого права власності. Це стосується лише вимог, які заявлені після розірвання шлюбу. В той же час, застосування позовної давності може стосуватися й інших вимог, що пов'язані із розподілом спільного майна подружжя, наприклад, позовних вимог про визнання шлюбного договору недійсним. В судовій практиці склалося два різних підходи для визначення позовної давності щодо вимог, пов'язаних із розподілом майна подружжя, а саме: до вимог про визнання недійсним положень шлюбного договору та інших сімейних договорів щодо розподілу майна подружжя: 1) поширення на ці вимоги загального строку позовної давності, визначеного ст. 257 Цивільного кодексу України тривалістю у три роки з моменту, коли один з подружжя дізнався або повинен був дізнатися про порушення своїх прав та законних інтересів; 2) непоширення на ці вимоги положень про позовну давність до вимог про визнання шлюбного договору недійсним. Однак ми вважаємо, що питання позовної давності в спорах, пов'язаних із оскарженням договорів щодо розподілу спільного майна подружжя має вирішуватись аналогічно тому, як це здійснюється при розподілі майна подружжя. Адже договірний порядок розподілу спільного майна є одним із видів розподілу майна подружжя, поруч із судовим. Тому доцільно застосовувати єдиний підхід до строків позовної давності в спорах з вирішення майнових питань подружжя. Найкращим шляхом для усунення проблемних питань у даній ситуації буде внесення змін до законодавства. Пріоритетними повинні бути норми не цивільного законодавства, а Сімейного кодексу України, якими мають визначатись однакові умови застосування позовної давності, як до спорів про розподіл спільного майна подружжя так і щодо оспорювання договорів з розподілу спільного майна. У зв'язку із цим, на нашу думку, потрібно внести зміни до ст. 72 Сімейного кодексу України, передбачивши, що позовна давність не застосовується до вимог про розподіл майна, що є об'єктом права спільної сумісної власності подружжя, а також до вимог про

визнання договору щодо розподілу спільного майна або його окремих положень недійсним, якщо шлюб між ними не розірвано. В той же час, слід передбачити, що до вимоги про розподіл майна, а також про визнання договору щодо розподілу спільного майна або його окремих положень недійсним, заявленої після розірвання шлюбу, застосовується позовна давність у три роки.

**Чорна Ж.Л., к. ю. н., професорка:** Чи досліджували Ви зарубіжний досвід правового регулювання розподілу майна подружжя?

**Відповідь:** Дякую за запитання. Так, це питання досліджувалося. Зокрема, ми дослідили законодавство таких держав Європейського Союзу, як Болгарія, Естонія, Іспанія, Латвія, Франція, Німеччина, Польща, Угорщина, Чехія, а також іспанського автономного регіону Каталонія.

**Трач О. М., к. ю. н., доцентка:** Яка Ваша позиція щодо визначення у проєкті Цивільного кодексу України єдиного способу розподілу майна подружжя як продаж такого майна на публічних торгах з подальшим розподілом між подружжям отриманих грошових коштів у разі, якщо подружжя не дійшло згоди щодо іншого способу розподілу майна подружжя в договорі?

**Відповідь:** Дякую за запитання. На нашу думку, застосування цього способу розподілу майна подружжя є ефективним способом захисту майнових прав та інтересів подружжя і при критиці формального розподілу майна подружжя ми зазначали на доцільності застосування саме такого способу як ухвалення рішення про продаж спірного майна подружжя та розподілу коштів між ними. Однак, на нашу думку, зазначена позиція обмежує суд у обранні найбільш ефективного способу захисту майнових прав подружжя, а тому у проєкті Цивільного кодексу України слід передбачити й альтернативні способи розподілу майна подружжя судом.

### **ВИСТУПИЛИ:**

професор кафедри приватного права, доктор юридичних наук, професор, заслужений юрист України **Ватрас В.А.**, як науковий керівник, зробив коротку характеристику виконання індивідуального плану освітньої та наукової роботи та особи здобувачки.

***Виконання індивідуального плану освітньої роботи (освітня складова освітньо-наукової програми).***

Аспіранткою Павловою А.С. повністю виконано індивідуальний план освітньої роботи, що відповідає навчальному плану Хмельницького університету управління та права імені Леоніда Юзькова підготовки фахівців освітньо-наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 Право галузі знань 08 Право аспірантури, складеного згідно Національної рамки кваліфікацій та вимог Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у вищих навчальних закладах (наукових установах), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23.03.2016 № 261 (зі змінами і доповненнями).

Павлова А.С.. своєчасно виконувала всі розділи індивідуального освітнього плану, відвідувала лекції та семінарські заняття, які проводили науково-педагогічні працівники університету. Здобувачка оволоділа загальнонауковими (філософськими) компетентностями, спрямованими на формування системного наукового світогляду, професійної етики та загального культурного кругозору («Філософія науки» – 5 кредитів).

Під час виконання освітньо-наукової програми аспірантури Павлова А.С. набула універсальних навичок дослідника, зокрема усної та письмової презентації результатів власного наукового дослідження українською мовою, застосування сучасних інформаційних технологій у науковій діяльності, організації та проведення навчальних занять, управління науковими проєктами та складення пропозицій щодо фінансування наукових досліджень, академічної доброчесності та захисту права інтелектуальної власності («Культура мовлення науковця» – 3 кредити, «Інформаційні технології в наукових дослідженнях» – 3 кредити, «Академічна доброчесність та захист права інтелектуальної власності» – 4 кредити, «Теорія аргументацій» – 3 кредити).

Водночас Анна Сергіївна здобула мовних компетентностей, достатніх для представлення та обговорення результатів своєї наукової роботи іноземною мовою (англійською) в усній та письмовій формі, а також для повного розуміння іншомовних наукових текстів з відповідної спеціальності («Академічне письмо іноземною мовою» – 6 кредитів).

Аспіранткою здобуто необхідні теоретичні знання, уміння, навички та інші компетентності, достатні для продукування нових ідей, розв'язання комплексних проблем у галузі професійної та дослідницько-інноваційної діяльності («Організаційні та правові засади підготовки і захисту дисертації» – 3 кредити).

Аспірантка оволоділа методологією та організацією наукових досліджень, що дозволило їй застосувати різноманітні методи при написанні дисертаційного дослідження, результати якого мають новизну, теоретичне та практичне значення, тлумачення нормативно-правових актів («Методологія наукових досліджень у галузі права» – 4 кредити, «Тлумачення нормативно-правових актів» – 4 кредити).

Анна Сергіївна здобула поглиблені знання також з правових дисциплін: «Теоретичні засади правового регулювання цивільних відносин» – 4 кредити, «Джерела сімейного права» – 4 кредити, «Теоретичні засади цивільного процесу» – 4 кредити, «Медіація» – 3 кредити, «Практична риторика» – 4 кредити.

**Виконання індивідуального плану наукової роботи (наукова складова освітньо-наукової програми).**

Павлова Анна Сергіївна своєчасно та повністю виконала всі розділи індивідуального плану наукової роботи, що підтверджується висновками кафедри приватного права на підставі звітів аспіранта та висновків наукового керівника.

Тему дисертації затверджено вченою радою Хмельницького університету управління та права імені Леоніда Юзькова (протокол № 6 від 28 жовтня 2022 року).

Дисертацію виконано відповідно до теми науково-дослідної роботи кафедри цивільного права та процесу на 2017–2023 роки «Актуальні питання правового регулювання особистих немайнових та майнових відносин у контексті приведення законодавства України до європейських стандартів» (державний реєстраційний номер 0117U000105), а також на 2024–2030 роки «Актуальні питання правового регулювання здійснення та захисту особистих немайнових і майнових прав суб'єктів приватного права» (державний реєстраційний номер 0124U002539), що є складовою наукової теми Хмельницького університету управління та права імені Леоніда Юзькова «Управлінські та правові засади забезпечення сталого розвитку України як європейської держави» на 2017–2026 роки (державний реєстраційний номер 0117U000103).

Проведене дослідження відповідає вимогам актуальності, оригінальності підходу дослідження, а отримані результати характеризуються ознаками наукової новизни.

Актуальність дослідження зумовлена стрімким зростанням кількості судових спорів щодо розподілу майна, набутого подружжям за час шлюбу, наявністю дискусії та суттєвих суперечностей у сімейно-правовій доктрині та правозастосовчій практиці щодо визначення змісту поняття розподілу спільного майна подружжя, його способів та порядку його здійснення. Існує нагальна потреба в уніфікації судової практики, оскільки правові позиції Верховного Суду щодо майнових спорів подружжя (зокрема, щодо розподілу боргових зобов'язань та кредитів, об'єктів незавершеного будівництва, корпоративних прав подружжя) демонструють високу динамічність та суперечливість. Потребує вдосконалення й процесуальний аспект вирішення цієї категорії справ, зокрема через впровадження вирішення спорів про розподіл майна подружжя шляхом обов'язкової медіації. Актуальність тематики розподілу майна подружжя у сімейному праві зумовлюється також роботами щодо рекодифікації цивільного законодавства, в тому числі того, що урегулює порядок та способи такого розподілу. Дані обставини зумовлюють актуальність тематики розподілу майна подружжя у сімейному праві та необхідність його наукового дослідження.

Враховуючи комплексність та системність дослідження, при розкритті обраної теми використовувалися діалектичний, формально-логічний, системно-структурний, історико-правовий, порівняльно-правовий методи.

Дисертаційне дослідження характеризується вдалою структурою, що дозволило зупинитись не лише на вивченні проблеми в цілому, але й на окремих її аспектах та виявити взаємозв'язки між ними. Питання аналізуються послідовно, показана їх взаємообумовленість.

Про обґрунтованість положень, висновків і рекомендацій дисертаційного дослідження «Розподіл майна подружжя у сімейному праві», зокрема свідчить опрацювання значного масиву наукових праць вітчизняних

авторів, що супроводжувалось їх критичним аналізом і аргументацією власних позицій.

Разом з тим аспірантка оперує найновішими вітчизняними публікаціями, що присвячені дослідженню окремих аспектів цієї проблематики. На особливу увагу заслуговує проведений дисертанткою глибокий та послідовний аналіз сімейного законодавства із питань, пов'язаних із розподілом майна подружжя.

Дисертантка критично оцінює положення окремих наукових робіт, а також, дотримуючись етики наукових дискусій, вступає у полеміку щодо думок, які видаються з тих чи інших причин неприйнятними. Наукові результати дисертаційної роботи отримані особисто. Для аргументації окремих положень та як підґрунтя наукової дискусії використано положення праць інших науковців, на які зроблено відповідні посилання.

Характеризуючи аспірантку особисто слід відзначити, що Павлова Анна Сергіївна у процесі підготовки дисертації проявила себе інтелектуальним та сумлінним науковцем, яка спроможна з використанням різноманітного методологічного інструментарію виконувати складні дослідження на високому науковому рівні. Принципові зауваження наукового керівника нею було враховано та знайшли вирішення при доопрацюванні дисертації.

**Дані про відсутність текстових запозичень та порушень академічної доброчесності** (академічного плагіату, самоплагіату, фабрикації, фальсифікації).

Під час виконання дисертаційного дослідження аспірантка дотримувалася основних засад академічної доброчесності, які закріплено у п. 2.3.3 Кодексу академічної доброчесності Хмельницького університету управління та права імені Леоніда Юзькова, а саме: самостійне виконання навчальних завдань, завдань поточного й підсумкового контролю результатів навчання (до осіб з особливими освітніми потребами ця вимога застосовується з урахуванням їх індивідуальних потреб і можливостей); посилання на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей; дотримання норм законодавства про авторське право і суміжні права; надання достовірної інформації про результати власної навчальної (наукової, творчої) діяльності, використані методики досліджень і джерела інформації; інші дії, які сприяють забезпеченню довіри до результатів навчання та/або наукових (творчих) досягнень.

**Відповідність дисертації вимогам**, встановленим у Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у вищих навчальних закладах (наукових установах) затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від «23» березня 2016 року № 261 (зі змінами і доповненнями) та пунктам 6, 7, 8, 9 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44.

Дисертація є самостійною, завершеною науковою роботою, містить власне розуміння авторки щодо доцільності вдосконалення цивільного законодавства та відповідні пропозиції. В цілому, висновки проведеного дослідження характеризуються науковою новизною. Кількість і якість висновків дисертантки свідчать про науковий характер дослідження, що відповідає науковому ступеню доктора філософії зі спеціальності 081 «Право», галузі знань «Право».

Враховуючи наведене, можна стверджувати, що висновки, сформульовані Павловою Анною Сергіївною у дисертації на тему «Розподіл майна подружжя у сімейному праві» можна визнати такими, що мають характер наукової новизни і роблять значний внесок у рівень пізнання і розвитку проблем, які досліджуються.

Основні результати дисертаційного дослідження викладено у 9 публікаціях, а саме: 3 у наукових виданнях України, які є фаховими з юридичних наук, у 1 науковому періодичному виданні держави ЄС та ОЕСР (Польща), а також у 5 збірниках тез матеріалів науково-практичної та всеукраїнської конференцій.

Виконання індивідуального плану наукової роботи та індивідуального освітнього плану здійснювалось відповідно до поставлених завдань та в повному обсязі, що відображено у відповідних висновках наукового керівника та кафедри при щорічному звітуванні аспіранта для переведення на наступний рік навчання.

Тому, зважаючи на викладене, слід зробити висновок, що представлене Павловою Анною Сергіївною наукове дослідження «Розподіл майна подружжя у сімейному праві» відповідає спеціальності 081 «Право» та вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у вищих навчальних закладах (наукових установах), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від «23» березня 2016 року № 261 (зі змінами і доповненнями), пунктам 6, 7, 8, 9 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44, а тому, рекомендується до попередньої експертизи дисертації та надання висновку про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації.

**Після цього слово було надано рецензентам дисертаційного дослідження.**

**Кандидатка юридичних наук, доцентка Якимчук С.О.** відзначила високий та глибокий науковий рівень дисертаційного дослідження, який відповідає рівню, змісту, науковим результатам та вимогам, що висунуті для дисертаційних робіт на здобуття ступеня доктора філософії.

У дисертації чітко сформульована мета. Об'єкт та предмет дослідження визначені відповідно до встановлених вимог та дозволяють всебічно

проаналізувати поставлену проблему, не виходячи за межі наукової спеціальності. Дисертація Павлової Анни Сергіївни написана грамотно, сприймається легко та з інтересом.

Дисертація є цілісним фундаментальним дослідженням, виконана на належному теоретико-методологічному рівні та відрізняється глибиною правового аналізу, виваженістю й коректністю наукової полеміки, вмільм підбором матеріалу. У результаті проведеного дослідження авторка досягнула визначеної мети й виконала поставлені завдання. Сформульовані висновки та пропозиції є досить аргументованими й оригінальними, відповідають вимогам сьогодення та можуть бути застосовані на практиці.

Дисертація підготовлена на високому професійному рівні, її структурна побудова є логічною та доцільною, що свідчить про виважений підхід до розкриття теми. Цінність роботи полягає у ґрунтовному аналізі теоретичних та практичних проблем розподілу майна подружжя у сімейному праві. При цьому відзначено вдалу структуру дисертаційної роботи.

Дисертантка здійснює аналіз теоретико-правових засад визначення правової природи інституту розподілу майна подружжя; аналізує розвиток законодавства, яке діяло на українських землях і врегульовувало питання розподілу подружнього майна; досліджує зарубіжний досвід правового регулювання розподілу майна подружжя; з'ясовує окремі види розподілу майна подружжя – договірний, медіаційний та судовий із особливостями їх застосування; розкриває процесуальні аспекти розподілу окремих видів подружнього майна, в тому числі: боргових зобов'язань та заставного майна, об'єктів незавершеного будівництва; пропонує науково-обґрунтовані пропозиції вдосконалення норм сімейного законодавства, якими врегульовано питання розподілу майна подружжя.

Основні результати дисертації достатньо повно викладено у 9 наукових працях, зокрема у 3 наукових статтях у фахових виданнях України, 1 наукова стаття у науковому періодичному виданні іншої держави, зокрема у періодичному науковому виданні іншої держави, яка входить до Організації економічного співробітництва та розвитку та/або ЄС з наукового напрямку, за яким підготовлено дисертацію здобувачки, 5 у збірниках тез матеріалів міжнародних наукових і науково-практичних конференціях.

Заслуговують на увагу такі пропозиції та висновки авторки:

1. Запропоновано авторське визначення поняття «розподіл майна подружжя» як особливого інституту сімейного права, який врегульовує правовідносини, пов'язані зі змінами в правовому режимі майна подружжя, що знаходиться в спільній сумісній власності через застосування таких способів розподілу, як фактичний поділ, формальний поділ, виділ чи розподіл майна шляхом його відчуження за допомогою таких інструментів розподілу як: поділ майна в натурі, присудження майна одному з подружжя із виплатою відповідної грошової компенсації іншому з подружжя в разі поділу неподільного майна, визначення часток в майні кожного подружжя, передачі частини майна одному з подружжя в приватну власність, розподіл коштів чи іншого майна, отриманих у результаті відчуження спільного майна

подружжя. Також вперше визначено його спеціальні ознаки як сімейно-правового інституту.

2. Поруч із визначенням розподілу майна подружжя як сімейно-правового інституту авторка його розглядає у процесуальному контексті як процес зміни правового режиму майна, що може бути вирішений в три послідовні етапи: договірний, де сторони самостійно домовляються про розподіл свого спільного майна й укладають (за участі нотаріуса) будь-який договір щодо розподілу спільного майна; медіаційний, у якому сторони, які з певних причин не уклали договір щодо розподілу майна подружжя, звертаються до медіатора за допомогою в мирному врегулюванні їх майнових питань; судовий, що можливий лише за умови спроби вирішення спору щодо розподілу майна подружжя шляхом медіації, та передбачає обов'язок суду сприяти мирному врегулюванню спору і лише за неможливості цього – вирішити справу шляхом застосування способів розподілу майна подружжя в судовому порядку.

3. Науковий та прикладний інтерес викликає розроблена авторкою система способів розподілу майна подружжя, що можуть бути визначені в договорі щодо розподілу спільного майна подружжя, угоді за результатами медіації або в судовому рішенні, а саме: а) поділ майна в натурі, що є об'єктом спільної сумісної власності із визначенням права власності кожного з подружжя на відповідне майно або правом власності на відповідну частку в майні, що виділяється; б) виділ спільного майна, тобто передання неподільних речей одному з подружжя в приватну власність зі збереженням режиму спільної сумісної або спільної часткової власності подружжя на решту майна або з подальшим поділом такого майна іншим способом; в) визначення часток кожного з подружжя в майні, що є об'єктом права спільної сумісної власності подружжя в разі, якщо майно, яке є об'єктом права спільної сумісної власності подружжя є неподільною річчю і не може бути реально поділене між ними відповідно до їх часток; г) присудження одному з подружжя грошової компенсації замість його частки у праві спільної сумісної власності на майно, зокрема на житловий будинок, квартиру, земельну ділянку; д) розподіл грошових коштів або іншого майна, отриманого в результаті відчуження спільного майна подружжя у разі, якщо таке відчуження відбулося з метою уникнення включення цього майна до такого, що підлягає розподілу.

4. Авторка пропонує удосконалити нормативне регулювання розподілу майна подружжя, визначене у ст. ст. 69, 71, 72 Сімейного кодексу України в частині визначення правової конструкції договору щодо розподілу спільного майна подружжя, визначення його предмету, істотних умов та видів, визначення договірних та судових способів розподілу майна подружжя.

5. Доречним є дослідження авторкою зарубіжного досвіду правового регулювання розподілу майна подружжя, а саме: Болгарії, Естонії, Іспанії, Латвії, Франції, Німеччини, Польщі, Угорщини, Чехії, автономного регіону Каталонія.

В цілому позитивно оцінюючи дисертаційне дослідження Павлової

Анни Сергіївни на тему «Розподіл майна подружжя у сімейному праві», слід вказати на окремі дискусійні моменти, зокрема:

1. Авторка у дисертації визначає поняття «взаємна згода подружжя на здійснення розподілу спільного майна» як згоду, правочин, домовленість обох з подружжя (дружини та чоловіка), які дійшли консенсусу вчинити дії щодо розподілу спільного майна, зокрема щодо визначення умов та способів такого розподілу. Виникає питання, в чому саме полягає новизна цього поняття порівняно із існуючими у науковій літературі визначеннями поняття взаємної згоди.

2. Пояснення потребує визначення авторкою принцип пріоритету правового регулювання за договором про розподіл спільного майна, який укладено пізніше в ситуаціях, коли сторони уклали декілька правочинів про розподіл одного і того ж майна. На нашу думку, визначення пріоритету шлюбного договору або мирової угоди перед іншими договорами про розподіл спільного майна суперечить принципу свободи договору, оскільки, на нашу думку, подружжя завжди може домовитися про новий порядок розподілу майна.

3. Поза увагою дисертантки залишилися питання розподілу окремих видів спільного майна подружжя. В дисертації проаналізовано особливості розподілу боргових зобов'язань подружжя, а також об'єктів незавершеного будівництва. На нашу думку, наукове дослідження розподілу майна подружжя у сімейному праву було більш повним у разі дослідження теоретико-правових та прикладних питань розподілу корпоративних прав подружжя.

Слід зазначити, що викладені зауваження переважно мають дискусійний характер і тому суттєво не впливають на позитивну оцінку дисертаційної роботи. Вони викликані інтересом до цього дослідження, новизною та актуальністю питань, що розкриваються авторкою.

**Загальний висновок.** Дисертаційне дослідження Павлової Анни Сергіївни на тему «Розподіл майна подружжя у сімейному праві», відповідає вимогам, встановленим Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 року № 261 (зі змінами і доповненнями), пунктам 6, 7, 8, 9 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44, є завершеною самостійною науково-дослідною роботою, в якій отримано нові науково обґрунтовані результати, що в сукупності вирішують наукове завдання, що має істотне значення для науки сімейного права, а його авторка – Павлова Анна Сергіївна заслуговує на присудження освітньо-наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 Право.

**Кандидат юридичних наук, доцент Гаврік Р.О.:** зауважив, що у роботі Павлової А.С. дотриманий баланс розкриття усіх наукових поглядів в межах обраного напрямку. Рецензентка наголосила, що дисертація базується на джерельній базі, до якої включені наукові праці, в тому числі монографії, дисертації, наукові статті у періодичних виданнях, а також нормативно-правові акти що стосуються дослідження теоретико-правових та прикладних засад здійснення розподілу майна подружжя у сімейному праві.

Окрім іншого, рецензент відзначив високий науковий рівень дисертаційного дослідження. Робота Павлової А.С. характеризується оптимальною, продуманою дослідницькою стратегією та логікою розв'язання проблем, що підлягають науковому аналізу. Дисертантка показала глибокі теоретичні та практичні знання досліджуваної тематики, вміння самостійно узагальнювати і аналізувати нормативні акти, загальну та спеціальну літературу, судову практику, робити науково обґрунтовані висновки, формулювати визначення правових понять і пропозицій щодо вдосконалення чинного законодавства.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, підтверджується науковими доказами, структурою роботи й обраною здобувачкою методикою дослідження. Висновки й пропозиції роботи отримано із застосуванням традиційних й апробованих цивільно-правовою наукою методів (серед яких спеціальні та загальнонаукові методи дослідження. Структура роботи є логічною. Дисертація складається з анотації, переліку умовних позначень, вступу, трьох розділів, які містять дев'ять підрозділів.

Дисертанткою сформульовано об'єкт дослідження, а також його предмет. Мета дослідження визначена відповідно до його об'єкта та предмета, а саме визначення теоретико-правових та прикладних засад розподілу майна подружжя, а також розроблення науково-теоретичних пропозицій для вирішення проблемних питань у сфері правового регулювання відносин щодо розподілу майна подружжя. Викладені у розділах основної частини роботи положення, переконують у тому, що відповідні питання теоретично і практично важливі і є недостатньо вивченими в сімейно-правовій науці. Праця базується на достатній джерельній базі (це роботи з сімейного права, законодавство іноземних країн, судові рішення). Зроблені по тексту дисертації посилання свідчать, що дослідження базується на працях науковців з зазначеної тематики, здобувачкою детально проаналізовано нормативно-правові акти. Положення, висновки та пропозиції, що виносяться здобувачкою на захист, додатково висвітлюють відомі в науці положення та сприяють продовженню і поглибленню досліджень розподілу майна подружжя у сімейному праві.

Новизна наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих в дисертації обумовлюється тим, що дисертація Павлової А.С. є одним з перших в Україні комплексних наукових досліджень проблематики судового, договірною та медіаційного розподілу майна подружжя. Низка теоретичних

положень, висновків і рекомендацій дисертантки мають наукову новизну і практичну значимість і є достатніми для роботи такого рівня.

Слід погодитися із дуальним розумінням правової природи розподілу майна подружжя – одночасно і як процесу змін в правовому режимі спільного майна подружжя, які полягають у переданні всього або частини майна, що знаходилося в спільній сумісній власності майна у особисту приватну власність або спільну часткову власність обом з подружжя або одному з них або переданні всього або частини майна шляхом його відчуження, і як особливого інституту сімейного права, який врегульовує правовідносини, пов'язані зі змінами в правовому режимі майна подружжя, що знаходиться в спільній сумісній власності через застосування способів розподілу майна подружжя.

На думку рецензента, аргументованим є висновки дисертантки про те, що спеціальними ознаками розподілу майна подружжя як сімейно-правового інституту є: а) спеціальний характер правового регулювання розподілу майна між жінкою та чоловіком щодо припинення правового режиму спільності майна, набутого в шлюбі між ними відповідно до положень сімейного законодавства, сімейного договору чи угоди, укладеної за результатами сімейної медіації, тоді як положення цивільного законодавства до таких правовідносин застосовуються лише у випадках, не врегульованих сімейним законодавством; б) положення сімейного законодавства щодо розподілу спільного майна подружжя, порядку та способів такого розподілу застосовуються у випадках, коли подружжя не домовилося про це самостійно чи за допомогою медіації; в) суб'єктами правовідносин, урегульованих цим сімейно-правовим інститутом є жінка та чоловік, які перебувають або перебували в шлюбі і домовилися про особливості розподілу майна подружжя чи звернулися за вирішення спору про це до медіатора чи суду.

Цінним, на думку рецензента, є висновок здобувачки у роботі щодо пропозицій по вдосконаленню сімейного законодавства, що урегульовує питання визначення поняття, змісту, істотних умов та видів договорів щодо розподілу майна подружжя; переліку способів розподілу спільного майна, які можуть бути встановлені договором щодо розподілу спільного майна подружжя, судовим рішенням про розподіл спільного майна. Позитивним є дослідження актуальної судової практики у справах про розподіл спільного майна подружжя, а також законодавчих новел, викладених у Проєкті Цивільного кодексу України, ухваленого Верховною Радою України у першому читанні після завершення робіт щодо рекодифікації цивільного законодавства.

Рецензент відзначив науковий внесок здобувачки щодо дослідження сімейного законодавства держав-членів ЄС, яке врегульовує особливості розподілу майна подружжя та її висновок про те, що законодавство багатьох держав Європейського Союзу передбачає можливість розподілу майна подружжя, як в договірному, так і в судовому порядку. Дисертантка розкриває перелік способів розподілу майна подружжя за законодавством держав-членів ЄС, в тому числі визначає, що такими є: поділ отриманої суми

від реалізації майна між подружжям; розподіл речей в рівних пропорціях кожного виду майна зі збереженням можливості доплати на користь того з подружжя, чия частка виявиться меншою; перетворення спільної власності на нерухоме майно на кондомініум, тобто коли існує щонайменше два відокремлених об'єкта в особистій власності співвласників, а частина майна (обладнання, площі загального користування тощо) залишається у спільній сумісній власності.

Водночас поряд з позитивною оцінкою роботи Павлової А.С., рецензент звернув увагу й на те, що у дисертації, як і будь-якому новому творчому дослідженні, містяться окремі дискусійні положення, які потребують додаткового обґрунтування чи уточнення під час прилюдного захисту:

1. У п. 12 наукової новизни дисертантка зазначає про вдосконалення положення про предмет та істотні умови договору про розподіл спільного майна подружжя, а також визначає, що предметом договору про розподіл спільного майна подружжя є наявне на момент укладання договору майно, яке перебуває у спільній сумісній або спільній частковій власності й підлягає розподілу, а також наявне на момент укладання договору майно, яке залишається в спільній сумісній власності, а істотними умовами договору про розподіл спільного майна подружжя є умови про предмет договору, порядок розподілу спільного майна та способи розподілу. На нашу думку, слід було більш чітко визначити розподіл якого саме майна охоплюється договором про розподіл спільного майна подружжя, а також чи може ним урегулюватися розподіл майна, яке перебуває в особистій приватній власності подружжя через його передачу іншому з подружжя взамін частини спільного майна, яке передається цьому подружжю.

2. Поза увагою здобувачки залишилися питання змісту та істотних умов договору про встановлення режиму окремого проживання подружжя та мирової угоди, яка укладається за результатом примирення сторін в справі про розподіл спільного майна подружжя в судовому порядку. Незрозумілою залишається позиція авторки чи зміст та істотні умови договору щодо розподілу спільного майна подружжя, які вона пропонує можуть бути застосовані до вказаних вище договорів чи в них мають бути передбачені й інші істотні умови.

3. Здобувачка детально дослідила особливості розподілу майна подружжя у судовому, договірному порядку та за допомогою медіації. У п. 15 наукової новизни дисертантка зазначає, що правова природа розподілу спільного майна подружжя полягає у здійсненні розподілу через застосування одного або кількох способів припинення права спільної сумісної власності на таке майно; у договірному, медіаційному або судовому порядку його здійснення з пріоритетом перших двох за умови відсутності спору між подружжям; наявності та застосуванні при розподілі майна подружжя принципів рівності майнових прав подружжя, виключення особистої приватної власності з розподілу, презумпції поділу майна

подружжя в натурі. В той же час, авторка досліджує передусім медіацію при вирішенні спору про розподіл майна подружжя як позасудову процедуру і не досліджує можливість застосування до вирішення таких спорів судової медіації (врегулювання спору за участю судді).

Разом з цим, наявність окремих недоліків та дискусійних положень дисертації суттєво не зменшують її наукову значущість, не знижують позитивну оцінку роботи та її цінність.

Загальний висновок. Дисертаційне дослідження Анни Сергіївни ПАВЛОВОЇ на тему «Розподіл майна подружжя у сімейному праві», відповідає вимогам, встановленим Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 року № 261 (зі змінами і доповненнями), пунктам 6, 7, 8, 9 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44, є завершеною самостійною науково-дослідною роботою, в якій отримано нові науково обґрунтовані результати, що в сукупності вирішують наукове завдання, що має істотне значення для науки цивільного права, а його авторка – Павлова Анна Сергіївна заслуговує на присудження йому освітньо-наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 Право.

#### **В обговоренні дисертаційного дослідження взяли участь:**

**доктор юридичних наук, професор Гринько С. Д.**, яка зазначила, що дисертація Павлової Анни Сергіївни присвячена актуальній темі – «Розподіл майна подружжя у сімейному праві». Ця тематика є актуальною та важливою, зважаючи на процеси рекодифікації цивільного права, що зачіпає не лише норми цивільного, а й сімейного законодавства і потребує наукового обґрунтування в частині більш чіткого визначення поняття, ознак та правової природи розподілу майна подружжя як процесу зміни правового режиму майна подружжя та як сімейно-правового інституту, переліку, правової природи та істотних умов договорів щодо розподілу майна подружжя, способів такого розподілу відповідно до договору або рішення суду.

Авторка використала широкий перелік наукової літератури, акти сімейного законодавства України та інших держав, судову практику з сімейних справ, книгу шосту проєкту Цивільного кодексу, що дозволило виділити досить ґрунтовні положення наукової новизни. При цьому, результати дисертаційного дослідження викладено у 9 публікаціях, а саме: 3 у наукових виданнях України, які є фаховими з юридичних наук, 1 у науковому періодичному виданні держави ЄС та ОЕСР (Польща); а також у 5 збірниках тез матеріалів науково-практичних конференцій, у тому числі, міжнародних, а також всеукраїнського круглого столу.

Дисертанткою застосовано різноманітні методи наукового аналізу досліджуваних проблем, критично оцінено положення чинного сімейного

законодавства.

На думку Світлани Дмитрівни, заслуговує на увагу висновок, що розподіл майна подружжя передбачає зміну правового режиму майна, що може бути вирішений в три послідовні етапи: договірний, де сторони самостійно домовляються про розподіл свого спільного майна й укладають (за участі нотаріуса) будь-який договір щодо розподілу спільного майна; медіаційний, у якому сторони, які з певних причин не уклали договір щодо розподілу майна подружжя, звертаються до медіатора за допомогою в мирному врегулюванні їх майнових питань; судовий, що можливий лише за умови спроби вирішення спору щодо розподілу майна подружжя шляхом медіації, та передбачає обов'язок суду сприяти мирному врегулюванню спору і лише за неможливості цього – вирішити справу шляхом застосування способів розподілу майна подружжя в судовому порядку.

Слід погодитися із розглядом розподілу майна подружжя як особливого інституту сімейного права, який врегульовує правовідносини, пов'язані зі змінами в правовому режимі майна подружжя, що знаходиться в спільній сумісній власності через застосування таких способів розподілу, як фактичний поділ, формальний поділ, виділ чи розподіл майна шляхом його відчуження за допомогою таких інструментів розподілу як: поділ майна в натурі, присудження майна одному з подружжя із виплатою відповідної грошової компенсації іншому з подружжя в разі поділу неподільного майна, визначення часток в майні кожного подружжя, передачі частини майна одному з подружжя в приватну власність, розподіл коштів чи іншого майна, отриманих у результаті відчуження спільного майна подружжя.

Науковий інтерес викликає авторська концепція поняття взаємної згоди подружжя на здійснення розподілу спільного майна як згоди, правочину, домовленості обох з подружжя (дружини та чоловіка), які дійшли консенсусу вчинити дії щодо розподілу спільного майна, зокрема щодо визначення умов та способів такого розподілу.

Обґрунтованим є твердження про те, що правова природа розподілу майна подружжя полягає у такому: здійснення розподілу через застосування одного або кількох способів припинення права спільної сумісної власності на таке майно (поділ майна в натурі, присудження майна одному з подружжя із виплатою відповідної грошової компенсації іншому з подружжя в разі поділу неподільного майна, визначення часток у майні кожного подружжя, виділ майна, відчуження спільного майна подружжя з розподілом коштів або іншого майна, отриманих в результаті цього); договірний, медіаційний або судовий порядок його здійснення з пріоритетом перших двох за умови відсутності спору між подружжям (відповідно, існують три види розподілу майна подружжя – договірний, судовий розподіл майна подружжя, а також розподіл майна подружжя за допомогою медіації, що завершується укладенням угоди за результатами медіації, якою передбачається розподіл майна подружжя; юридичним результатом розподілу майна подружжя є зміна правового режиму майна (припинення правового режиму спільності майна або перехід із режиму спільної сумісної в спільну часткову власність);

базується на принципах: рівності майнових прав подружжя, виключення особистої приватної власності з розподілу, презумпції поділу майна подружжя в натурі.

Разом з тим Гринько С. Д. вважає, що окремі положення роботи є дискусійними, зокрема дискусійною є позиція щодо неефективності такого способу розподілу майна подружжя, як виділення кожному з них по  $\frac{1}{2}$  ідеальних часток в майні, тобто формального поділу як такого, що не вичерпує конфлікт між сторонами та породжує необхідність звертатись до суду знову. Запропоновано у такому випадку застосовувати відчуження спірного майна на відкритих торгах та розподіл коштів між подружжям.

Проте, вказане зауваження не знижує наукове значення і практичну цінність зазначеного дослідження. Висновки зроблені здобувачкою у роботі достатньо обґрунтовані, цілий ряд положень та пропозицій сформульовано вперше. Тому, зважаючи на викладене, зроблено висновок, що представлене наукове дослідження Павлової Анни Сергіївни присвячене актуальній темі – «Розподіл майна подружжя у сімейному праві», відповідає спеціальності 081 «Право» та може бути рекомендоване до захисту.

**Доктор юридичних наук, професор Костяшкін І.О.** зазначив, що тема дисертації «Розподіл майна подружжя у сімейному праві» є актуальною і спрямованою на визначення теоретико-правових та прикладних засад розподілу майна подружжя, а також розроблення науково-теоретичних пропозицій для вирішення проблемних питань у сфері правового регулювання відносин щодо розподілу майна подружжя. У зв'язку із цим в дисертації: здійснено аналіз теоретико-правових засад визначення правової природи інституту розподілу майна подружжя; проаналізовано розвиток законодавства, яке діяло на українських землях і врегульовувало питання розподілу подружнього майна; досліджено зарубіжний досвід правового регулювання розподілу майна подружжя; з'ясовано окремі види розподілу майна подружжя – договірний, медіаційний та судовий із особливостями їх застосування; розкрито процесуальні аспекти розподілу окремих видів подружнього майна, в тому числі: боргових зобов'язань та заставного майна, об'єктів незавершеного будівництва; запропоновано науково-обґрунтовані пропозиції вдосконалення норм сімейного законодавства, якими врегульовано питання розподілу майна подружжя.

На думку І.О. Костяшкіна, позитивним є виділення авторкою великої кількості саме прикладних аспектів розподілу майна подружжя, що ґрунтується на всебічному аналізі судової практики, правових позицій Верховного Суду, в тому числі: виділення пропозиції щодо застосування позовної давності до вимог про визнання договору щодо розподілу спільного майна або його окремих положень недійсним; визначення особливостей розподілу боргових зобов'язань подружжя, розподілу між подружжям об'єктів незавершеного будівництва; аналіз на предмет ефективності окремих способів розподілу майна подружжя судом.

На підтримку заслуговує пропозиція авторки стосовно законодавчого визначення поняття договору щодо розподілу майна подружжя, визначення його змісту, істотних умов, а також видів договорів, що відносяться до договорів щодо розподілу майна подружжя, позитивним є аналіз не тільки національного та зарубіжного законодавства, а й проєкту Цивільного кодексу України, що присвячений питанню розподілу майна подружжя.

Разом з тим, зазначив І.О. Костяшкін, що дисертаційне дослідження мало б більш прикладне значення, якби авторка дослідила також питання розподілу не тільки майна, а й майнових прав подружжя, а також віртуальних активів як об'єктів спільної власності подружжя.

І.О. Костяшкін прийшов до висновку, що викладені зауваження викликані актуальністю питань, що розкриваються авторкою, тому суттєво не впливають на позитивну оцінку дисертаційної роботи.

Дисертаційна робота Павлової Анни Сергіївни на тему «Розподіл майна подружжя у сімейному праві», відповідає галузі знань 08 Право спеціальності 081 Право та вимогам підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії.

**Кандидатка юридичних наук, доцентка Анікіна Г.В.** зазначила, що актуальність теми дисертації «Розподіл майна подружжя у сімейному праві» зумовлена наявністю у сімейно-правовій доктрині дискусії щодо поняття та видів розподілу майна подружжя, переліку майна, що підлягає розподілу, особливостей розподілу майна подружжя у судовому та договірному порядку, а також розподілу окремих видів майна подружжя, в тому числі нерухомого майна, майнових прав, в тому числі корпоративних прав подружжя, недостатньо вивченим залишається питання зарубіжного досвіду правового регулювання розподілу майна подружжя, а також напрямки вдосконалення законодавства, яке визначає питання розподілу майна подружжя в контексті рекодифікації цивільного права.

Зокрема заслуговує на увагу розроблена авторкою система способів розподілу майна подружжя, що можуть бути визначені в договорі щодо розподілу спільного майна подружжя, угоді за результатами медіації або в судовому рішенні, а саме: а) поділ майна в натурі, що є об'єктом спільної сумісної власності із визначенням права власності кожного з подружжя на відповідне майно або правом власності на відповідну частку в майні, що виділяється; б) виділ спільного майна, тобто передання неподільних речей одному з подружжя в приватну власність зі збереженням режиму спільної сумісної або спільної часткової власності подружжя на решту майна або з подальшим поділом такого майна іншим способом; в) визначення часток кожного з подружжя в майні, що є об'єктом права спільної сумісної власності подружжя в разі, якщо майно, яке є об'єктом права спільної сумісної власності подружжя є неподільною річчю і не може бути реально поділене між ними відповідно до їх часток; г) присудження одному з подружжя грошової компенсації замість його частки у праві спільної сумісної власності на майно, зокрема на житловий будинок, квартиру, земельну ділянку;

д) розподіл грошових коштів або іншого майна, отриманого в результаті відчуження спільного майна подружжя у разі, якщо таке відчуження відбулося з метою уникнення включення цього майна до такого, що підлягає розподілу.

Важливе значення мають також пропозиції авторки щодо внесення змін та доповнень до сімейного законодавства, а також дослідження законодавства держав-членів ЄС.

Здобувачка правильно стверджує, що можливий порядок розподілу майна, зокрема і в разі розірвання шлюбу, є елементом предмету шлюбного договору; його істотними умовами, крім умови про предмет, є також такі умови, як порядок розподілу спільного майна та способи розподілу. Можна також погодитися із твердженням авторки, що у разі придбання такого майна в період перебування подружжя в шлюбних правовідносинах обов'язки боржника переходять до обох з подружжя в обсязі відповідно до визначених часток у майні подружжя з врахуванням сум, сплачених до розподілу спільного майна; у разі придбання майна за кредитні кошти до укладення шлюбу, а також у разі укладення договору щодо отримання кредитних коштів не в інтересах сім'ї, боргові зобов'язання подружжя як спільні майнові зобов'язання подружжя не виникають, а інший з подружжя має право на одержання компенсації свого вкладу у виконання боргового зобов'язання іншого з подружжя.

Водночас, на думку Галини Володимирівни, дискусійним є положення про те, що принцип пріоритету правового регулювання за договором про розподіл спільного майна, який укладено пізніше в ситуаціях, коли сторони уклали декілька правочинів про розподіл одного і того ж майна, крім випадків укладення шлюбного договору або мирової угоди, які матимуть перевагу (особливо остання) є основним принципом розподілу майна подружжя. Авторка недостатньо обґрунтовує чому цей принцип вона відносить до основних і які ще принципи розподілу майна подружжя вона виділяє.

Професорка наголосила, що аналіз змісту роботи Павлової Анни Сергіївни свідчить про самостійність і цілісність проведеного дослідження, його актуальність, достатньо високий науковий рівень, теоретичне і практичне значення, яке повністю відповідає вимогам підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії спеціальності 081 «Право».

**Кандидатка юридичних наук, професорка Чорна Ж.Л.** звернула увагу на те, що основні наукові положення, висновки і практичні рекомендації, викладені в дисертації, є достатньою мірою обґрунтованими, логічними і послідовними.

На думку вченої, на увагу заслуговує позиція авторки про те, що предметом договору про розподіл спільного майна подружжя є наявне на момент укладання договору майно, яке перебуває у спільній сумісній або спільній частковій власності й підлягає розподілу, а також наявне на момент укладання договору майно, яке залишається в спільній сумісній власності.

Істотними умовами договору про розподіл спільного майна подружжя є умови про предмет договору, порядок розподілу спільного майна та способи розподілу. Науковий інтерес викликає позиція здобувачки, що крім шлюбного договору, договорів про поділ майна подружжя, про виділ майна одному з подружжя зі складу усього майна подружжя, про виділ часток кожного з подружжя з майна, що перебуває в спільній сумісній власності, відповідні умови щодо розподілу спільного майна подружжя можна встановити іншими договорами, серед яких можуть бути: договір про встановлення режиму окремого проживання подружжя, мирова угода, яка укладається за результатами примирення подружжя під час вирішення їх спору про розподіл спільного майна подружжя в судовому порядку та інші правочини. На думку дисертантки, усі ці договори потрібно окреслити єдиним поняттям – «договір щодо розподілу спільного майна подружжя» та передбачити єдине правове регулювання цих договорів, у тому числі єдині вимоги щодо істотних умов та форми таких договорів.

Жанна Леонтіївна наголосила, що заслуговує на підтримку пропозиція здобувачки щодо вдосконалення положень Сімейного кодексу щодо визначення застосування позовної давності до вимог про визнання договору щодо розподілу спільного майна або його окремих положень недійсним, положень про предмет та істотні умови договорів щодо розподілу майна подружжя, видів таких договорів, уточнення положень щодо розподілу майна, придбаного за кредитні кошти.

Професорка Чорна Ж.Л. підтримала виступаючих у тому, що дисертація Павлової Анни Сергіївни є самостійним, завершеним науковим дослідженням, що повністю відповідає вимогам підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії спеціальності 081 «Право».

**Головуюча на засіданні – завідувач кафедри приватного права, доктор юридичних наук, професор Гринько С.Д.** зазначила у підсумку, що дисертація Павлової Анни Сергіївни є самостійним, завершеним науковим дослідженням, що повністю відповідає спеціальності 081 «Право» та вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у вищих навчальних закладах (наукових установах), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від «23» березня 2016 року № 261 (зі змінами і доповненнями), пунктам 6, 7, 8, 9 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44 та може бути рекомендована до захисту на здобуття ступеня доктора філософії у галузі знань 08 Право спеціальності 081 Право у разовій спеціалізованій вченій раді.

За результатами обговорення дисертаційної роботи Павлової Анни Сергіївни на тему «Розподіл майна подружжя у сімейному праві» присутні вирішили запропонувати:

## ВИСНОВОК

про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертаційного дослідження *Павлової Анни Сергіївни на тему «Розподіл майна подружжя у сімейному праві»*, поданого на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 Право у галузі знань 08 Право

Актуальність теми. Глибокі соціально-економічні зміни, що відбулися в Україні протягом останніх років, зумовлені процесами європейської інтеграції, входженням політичної та економічної системи держави до європейського простору, а також імплементацією національного законодавства відповідно до європейських стандартів, істотно посилюють актуальність наукових досліджень у сфері сімейного права. Додаткового значення цій проблематиці надає й майбутня рекодифікація приватного права, яка сприятиме подальшому наближенню українського сімейного права до європейських правових моделей. Одним із найбільш складних та актуальних інститутів сімейного права, який виникає під час розірвання шлюбу або в процесі спільного проживання є інститут розподілу майна подружжя. Цей інститут сімейного права покликаний забезпечити справедливий баланс майнових інтересів обох сторін з урахуванням їхнього внеску у спільне майно. Згідно з чинним законодавством України, все майно, набуте подружжям за час шлюбу, належить їм на праві спільної сумісної власності. Визначення правового режиму майна залежить від часу його придбання, джерела походження коштів та домовленостей між самими членами родини. На жаль, чинне сімейне законодавство не достатньо чітко врегульовує окремі складові інституту розподілу майна подружжя - підстави та способи розподілу майна подружжя за договором або за допомогою медіації. Дискусійним в правовій доктрині залишається як власне визначення поняття «розподіл майна подружжя», так і з'ясування співвідношення цієї правової категорії із поняттями поділу, виділу спільного майна, а також переліку та змісту способів такого розподілу, зокрема враховуючи зарубіжний досвід такого правового регулювання.

Як показують матеріали судової практики з сімейних справ, найбільша кількість сімейних спорів виникає саме щодо розподілу майна. І у цій сфері існує значна частина прогалин. Так, в судовій практиці виникають проблеми щодо розподілу окремих видів спільного майна подружжя, зокрема неподільного майна, боргових зобов'язань та заставного майна, об'єктів незавершеного будівництва; суди часто ігнорують чинний порядок збільшення розміру частки подружжя в праві на майно і не пов'язують його із процедурою стягнення аліментів, що пояснюється неможливістю практичного застосування положень ч. 3 ст. 70 Сімейного кодексу України.

На даний час необхідно переглянути ряд базових юридичних концепцій, розробити нові підходи до регулювання майнових відносин у сім'ї, визначити стратегію розвитку цих відносин та їх ефективного правового опосередкування в найближчій і віддаленій перспективі. На рівні сімейно-

правової доктрини дискусійними залишаються питання визначення поняття «розподіл майна подружжя», зміст права подружжя на розподіл майна, особливості примусового та договірних способів такого розподілу.

Вище викладене зумовлює актуальність поглибленого вивчення питання розподілу майна подружжя у сімейному праві, а також теоретико-правових та прикладних проблем у даній сфері дослідження.

Науково-теоретичною базою дисертації є теоретичні розробки, праці відомих вчених-юристів, представників сімейно-правової доктрини, таких як: Г. В. Анікіна, В. К. Антошкіна, Т. О. Ариванюк, Г. М. Ахмач, М. І. Байрачна, В. А. Ватрас, Р. О. Гаврік, М. К. Галянтич, С. Д. Гринько, О. В. Дзера, І. В. Жилінкова, Л. В. Красицька, С. М. Лепех, М. В. Логвінова, Х. М. Маркович, О. В. Мельниченко, М. В. Менджул, Я. В. Новохатська, А. О. Овчатова-Редько, З. В. Ромовська, О. С. Олійник, О. І. Сафончик, І. Л. Сердечна, І. В. Спасибо-Фатєєва, М. О. Стефанчук, В. І. Труба, Ю. Ю. Цал-Цалко, В. В. Цюра, В. М. Чернега, Я. М. Шевченко та інші науковці. Серед них питання розподілу майна подружжя на рівні дисертацій частково досліджувалося в дисертаційному дослідженні О. В. Мельниченко «Поділ майна подружжя за законодавством України та країн Європейського Союзу»; частково ці питання досліджувалися й на рівні дисертацій Т. О. Ариванюк, М. І. Байрачної, Я. В. Новохатської та А. О. Овчатової-Редько; процесуальні аспекти розподілу майна подружжя певною мірою розглядалися в дисертації Ю. Ю. Цал-Цалко «Процесуальні особливості розгляду спорів щодо поділу спільного майна подружжя». В той же час, комплексного дисертаційного дослідження теоретико-правових та прикладних проблем розподілу майна подружжя у сімейному праві не проводилося. В сімейно-правовій доктрині та судовій практиці наявні юридичні прогалини та дискусія, що додатково зумовлює важливість та актуальність питання розподілу майна подружжя в сімейному праві, як в теоретичному, так і в практичному сенсі.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертацію виконано відповідно до наукових тем кафедри цивільного права та процесу на 2017-2023 роки «Актуальні питання правового регулювання особистих немайнових та майнових відносин у контексті приведення законодавства України до європейських стандартів» (державний реєстраційний номер 0117U000105) та на 2024–2030 роки «Актуальні питання правового регулювання здійснення та захисту особистих немайнових і майнових прав суб'єктів приватного права» (державний реєстраційний номер 0124U002539), що є складовими частинами наукової теми Хмельницького університету управління та права імені Леоніда Юзькова на 2017-2026 роки (державний реєстраційний номер 01178U000103).

Тему дисертації затверджено вченою радою Хмельницького університету управління та права імені Леоніда Юзькова (засідання від 28 жовтня 2022 року, протокол № 6, рішення № 3).

Мета і завдання дослідження. Метою дисертаційного дослідження є визначення теоретико-правових та прикладних засад розподілу майна подружжя, а також розроблення науково-теоретичних пропозицій для

вирішення проблемних питань у сфері правового регулювання відносин щодо розподілу майна подружжя.

Для досягнення поставленої мети передбачено вирішення таких завдань:

– на підставі вивчення досягнень сімейно-правової доктрини здійснити аналіз теоретико-правових засад визначення правової природи інституту розподілу майна подружжя;

– проаналізувати розвиток законодавства, яке діяло на українських землях і врегульовувало питання розподілу подружнього майна;

– дослідити зарубіжний досвід правового регулювання розподілу майна подружжя;

– з'ясувати окремі види розподілу майна подружжя – договірний, медіаційний та судовий із особливостями їх застосування;

– розкрити процесуальні аспекти розподілу окремих видів подружнього майна, в тому числі: боргових зобов'язань та заставного майна, об'єктів незавершеного будівництва;

– запропонувати науково-обґрунтовані пропозиції вдосконалення норм сімейного законодавства, якими врегульовано питання розподілу майна подружжя.

Об'єктом дослідження є сімейні та цивільні процесуальні відносини, пов'язані із розподілом майна подружжя.

Предметом дослідження є наукові погляди, ідеї, концепції, теорії, положення чинного законодавства, правової доктрини та судової практики щодо визначення правової природи розподілу майна подружжя в сімейному праві.

Методи дослідження. З урахуванням комплексного характеру досліджуваної проблематики розподілу майна подружжя в сімейному праві та для виконання поставлених завдань у дисертаційному дослідженні були використані спеціальні та загальнонаукові методи дослідження, а саме: діалектичний, формально-логічний, системно-структурний, історико-правовий, порівняльно-правовий. Їх використання дозволило визначити правову природу, теоретичні та прикладні засади розподілу майна подружжя як інституту сімейного права. Зокрема, *формально-логічний* метод дав можливість з'ясувати прикладні аспекти розподілу майна подружжя в договірному та судовому порядку, особливості розподілу окремих видів майна подружжя (підрозділи 2.1, 2.2, 2.3, 3.1, 3.2). *Системно-структурний* метод дозволив у підрозділі 1.1 розкрити правову природу розподілу спільного майна подружжя та способи такого розподілу. У підрозділі 1.2 використано *історико-правовий* метод, що дозволило дослідити особливості правового регулювання розподілу майна подружжя за законодавством, яке раніше діяло на українських землях. *Порівняльно-правовий* метод дав змогу дослідити відмінності у правовому регулюванні розподілу майна подружжя за законодавством інших держав (підрозділ 1.3).

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що вперше комплексно буде досліджено питання розподілу майна подружжя, його поняття та правова природа, основні теоретичні та практичні проблеми, а

також сформовано наукові висновки та пропозиції щодо вдосконалення чинного сімейного законодавства в цій сфері. За результатами проведеного дослідження сформульовано та обґрунтовано такі наукові положення:

уперше:

1) визначено поняття розподілу майна подружжя як особливого інституту сімейного права, який врегульовує правовідносини, пов'язані зі змінами в правовому режимі майна подружжя, що знаходиться в спільній сумісній власності через застосування таких способів розподілу, як фактичний поділ, формальний поділ, виділ чи розподіл майна шляхом його відчуження за допомогою таких інструментів розподілу як: поділ майна в натурі, присудження майна одному з подружжя із виплатою відповідної грошової компенсації іншому з подружжя в разі поділу неподільного майна, визначення часток в майні кожного подружжя, передачі частини майна одному з подружжя в приватну власність, розподіл коштів чи іншого майна, отриманих у результаті відчуження спільного майна подружжя;

2) визначено спеціальні ознаки розподілу майна подружжя як сімейно-правового інституту: а) спеціальний характер правового регулювання розподілу майна між жінкою та чоловіком щодо припинення правового режиму спільності майна, набутого в шлюбі між ними відповідно до положень сімейного законодавства, сімейного договору чи угоди, укладеної за результатами сімейної медіації, тоді як положення цивільного законодавства до таких правовідносин застосовуються лише у випадках, не врегульованих сімейним законодавством; б) положення сімейного законодавства щодо розподілу спільного майна подружжя, порядку та способів такого розподілу застосовуються у випадках, коли подружжя не домовилося про це самостійно чи за допомогою медіації; в) суб'єктами правовідносин, урегульованих цим сімейно-правовим інститутом є жінка та чоловік, які перебувають або перебували в шлюбі і домовилися про особливості розподілу майна подружжя чи звернулися за вирішення спору про це до медіатора чи суду;

3) запропоновано серед видів розподілу майна подружжя поруч із судовим та договірним виділяти також розподіл майна подружжя за допомогою медіації, що завершується укладенням угоди за результатами медіації, якою передбачається розподіл майна подружжя;

4) розглянуто розподіл майна подружжя як процес зміни правового режиму майна, що може бути вирішений в три послідовні етапи: договірний, де сторони самостійно домовляються про розподіл свого спільного майна й укладають (за участі нотаріуса) будь-який договір щодо розподілу спільного майна; медіаційний, у якому сторони, які з певних причин не уклали договір щодо розподілу майна подружжя, звертаються до медіатора за допомогою в мирному врегулюванні їх майнових питань; судовий, що можливий лише за умови спроби вирішення спору щодо розподілу майна подружжя шляхом медіації, та передбачає обов'язок суду сприяти мирному врегулюванню спору і лише за неможливості цього – вирішити справу шляхом застосування способів розподілу майна подружжя в судовому порядку;

5) визначено поняття «взаємна згода подружжя на здійснення розподілу спільного майна» як згоду, правочин, домовленість обох з подружжя (дружини та чоловіка), які дійшли консенсусу вчинити дії щодо розподілу спільного майна, зокрема щодо визначення умов та способів такого розподілу;

6) з метою захисту прав та законних інтересів подружжя або одного з них, у разі вирішення спору про розподіл майна подружжя, запропоновано передбачити виключно письмову форму договору про розподіл майна подружжя, оскільки чинне законодавство не уточнює в якій формі може бути виражена взаємна згода подружжя на здійснення розподілу спільного майна;

7) розроблено систему способів розподілу майна подружжя, що можуть бути визначені в договорі щодо розподілу спільного майна подружжя, угоді за результатами медіації або в судовому рішенні, а саме: а) поділ майна в натурі, що є об'єктом спільної сумісної власності із визначенням права власності кожного з подружжя на відповідне майно або правом власності на відповідну частку в майні, що виділяється; б) виділ спільного майна, тобто передання неподільних речей одному з подружжя в приватну власність зі збереженням режиму спільної сумісної або спільної часткової власності подружжя на решту майна або з подальшим поділом такого майна іншим способом; в) визначення часток кожного з подружжя в майні, що є об'єктом права спільної сумісної власності подружжя в разі, якщо майно, яке є об'єктом права спільної сумісної власності подружжя є неподільною річчю і не може бути реально поділене між ними відповідно до їх часток; г) присудження одному з подружжя грошової компенсації замість його частки у праві спільної сумісної власності на майно, зокрема на житловий будинок, квартиру, земельну ділянку; д) розподіл грошових коштів або іншого майна, отриманого в результаті відчуження спільного майна подружжя у разі, якщо таке відчуження відбулося з метою уникнення включення цього майна до такого, що підлягає розподілу;

8) виділено основний принцип розподілу майна подружжя – принцип пріоритету правового регулювання за договором про розподіл спільного майна, який укладено пізніше в ситуаціях, коли сторони уклали декілька правочинів про розподіл одного і того ж майна, крім випадків укладення шлюбного договору або мирової угоди, які матимуть перевагу (особливо остання);

9) запропоновано передбачити застосування позовної давності до вимог про визнання договору щодо розподілу спільного майна або його окремих положень недійсним;

10) визначено поняття «боргові зобов'язання подружжя в контексті розподілу їхнього спільного майна» як спільні майнові зобов'язання, які виникають із кредитного договору, договору іпотеки, іншого договору, що передбачає передання у власність одному з подружжя (боржником) грошових коштів, які в подальшому використовуються в інтересах сім'ї, зокрема для придбання майна, та зумовлюють обов'язок боржника повернути грошові кошти у визначений в договорі строк, а також солідарну відповідальність

обох з подружжя в разі невиконання боржником своїх зобов'язань перед особою, яка надала грошові кошти (кредитором);

вдосконалено:

11) поняття «розподіл майна подружжя», що визначено як зміни в правовому режимі спільного майна подружжя, які полягають у переданні: а) в приватну власність кожного з подружжя всього або частини майна, що знаходилося в спільній сумісній власності через поділ майна в натурі (є основним), присудження майна одному з подружжя із виплатою відповідної грошової компенсації іншому з подружжя в разі поділу неподільного майна (фактичний поділ спільного майна); б) майна зі спільної сумісної в спільну часткову власність у зв'язку з визначенням часток у майні кожного подружжя (формальний поділ спільного майна); в) частини майна одному з подружжя в приватну власність зі збереженням режиму спільної сумісної або спільної часткової власності подружжя на решту майна (виділ спільного майна); г) всього або частини майна шляхом його відчуження (розподіл спільного майна подружжя шляхом його відчуження), в такому випадку фактично розподілу підлягають отримані грошові кошти або інше майно, отримані в результаті відчуження;

12) положення про предмет та істотні умови договору про розподіл спільного майна подружжя. Визначено, що предметом договору про розподіл спільного майна подружжя є наявне на момент укладання договору майно, яке перебуває у спільній сумісній або спільній частковій власності й підлягає розподілу, а також наявне на момент укладання договору майно, яке залишається в спільній сумісній власності. Істотними умовами договору про розподіл спільного майна подружжя є умови про предмет договору, порядок розподілу спільного майна та способи розподілу;

13) процедуру вирішення справи про розподіл спільного майна подружжя, придбаного за кредитні кошти за договором іпотеки, а саме: запропоновано визначити законодавчо обов'язковість участі іпотекодержателя у вирішенні такої категорії справ, оскільки хоча розподіл боргових зобов'язань та майна, переданого в іпотеку, призведе лише до зміни кола боржників і не змінює самих зобов'язань, але відповідний розподіл може спрямовуватися на ухилення від виконання взятих боргових зобов'язань, припинення дії обмежувальних заходів, спрямованих на забезпечення виконання боргових зобов'язань у примусовому порядку, що суперечить інтересам іпотекодержателя;

14) порядок присудження одному з подружжя грошової компенсації замість його частки в праві спільної сумісної власності на майно, зокрема, запропоновано додати об'єкт незавершеного будівництва до переліку майна, зазначеного в ч. 4 ст. 71 Сімейного кодексу України;

набули подальшого розвитку:

15) наукові положення щодо визначення правової природи розподілу спільного майна подружжя, а саме визначено, що вона полягає у такому: здійснення розподілу через застосування одного або кількох способів припинення права спільної сумісної власності на таке майно (поділ майна в

натурі, присудження майна одному з подружжя із виплатою відповідної грошової компенсації іншому з подружжя в разі поділу неподільного майна, визначення часток у майні кожного подружжя, виділ майна, відчуження спільного майна подружжя з розподілом коштів або іншого майна, отриманих в результаті цього); договірний, медіаційний або судовий порядок його здійснення з пріоритетом перших двох за умови відсутності спору між подружжям (відповідно, існують три види розподілу майна подружжя – договірний, судовий розподіл майна подружжя, а також розподіл майна подружжя за допомогою медіації, що завершується укладенням угоди за результатами медіації, якою передбачається розподіл майна подружжя; юридичним результатом розподілу майна подружжя є зміна правового режиму майна (припинення правового режиму спільності майна або перехід із режиму спільної сумісної в спільну часткову власність); базується на принципах: рівності майнових прав подружжя, виключення особистої приватної власності з розподілу, презумпції поділу майна подружжя в натурі;

16) наукові позиції щодо предмету та істотних умов шлюбного договору в контексті врегулювання розподілу майна подружжя. Запропоновано визначити, що можливий порядок розподілу майна, зокрема і в разі розірвання шлюбу, є елементом предмету шлюбного договору; його істотними умовами, крім умови про предмет, є також такі умови, як порядок розподілу спільного майна та способи розподілу;

17) наукові позиції щодо розподілу спільного майна, придбаного за кредитні кошти, а саме: визначено, що у разі придбання такого майна в період перебування подружжя в шлюбних правовідносинах обов'язки боржника переходять до обох з подружжя в обсязі відповідно до визначених часток у майні подружжя з врахуванням сум, сплачених до розподілу спільного майна; у разі придбання майна за кредитні кошти до укладення шлюбу, а також у разі укладення договору щодо отримання кредитних коштів не в інтересах сім'ї, боргові зобов'язання подружжя як спільні майнові зобов'язання подружжя не виникають, а інший з подружжя має право на одержання компенсації свого вкладу у виконання боргового зобов'язання іншого з подружжя;

18) наукові позиції щодо неефективності такого способу розподілу майна подружжя, як виділення кожному з них по  $\frac{1}{2}$  ідеальних часток в майні, тобто формального поділу як такого, що не вичерпує конфлікт між сторонами та породжує необхідність звертатись до суду знову. Запропоновано у такому випадку застосовувати відчуження спірного майна на відкритих торгах та розподіл коштів між подружжям;

19) наукові погляди щодо визначення зарубіжного досвіду правового регулювання розподілу майна подружжя;

20) наукові дослідження законодавства, яке діяло на українських землях і врегульовувало особливості розподілу майна подружжя.

Практичне значення одержаних результатів полягає в можливості використання висновків та пропозицій дисертації:

– у науково-дослідній сфері – як підґрунтя для подальших загальнотеоретичних наукових досліджень розподілу майна подружжя в сімейному праві;

– у навчальному процесі – під час викладання навчальних дисциплін «Сімейне право», «Проблеми сімейного права», «Джерела сімейного права» (Акт про реалізацію результатів наукових досліджень в освітній процес Хмельницького університету управління та права імені Леоніда Юзькова від «18» травня 2026 року, додаток В);

– у нормотворчому процесі – для удосконалення сімейного законодавства в частині правового регулювання розподілу майна подружжя в сімейному праві (Акт впровадження результатів дисертаційного дослідження Павлової Анни Сергіївни в законотворчу діяльність від «19» травня 2026 року), додаток Б);

– у правозастосовній діяльності судових та інших юрисдикційних органів – для вирішення спорів, що виникають із сімейних правовідносин.

Особистий внесок здобувач. Дисертація є дослідженням, що виконано авторкою самостійно.

Апробація матеріалів дисертації. Основні результати дисертаційного дослідження оприлюднено на таких наукових та науково-практичних конференціях та круглих столах: Міжнародній науковій конференції, присвяченій 30-річчю Хмельницького університету управління та права імені Леоніда Юзькова «Двадцять перші осінні юридичні читання» (м. Хмельницький, 6 травня 2022 року), Науково-практичному круглому столі, присвяченому 74-й річниці проголошення Загальної декларації прав людини «Захист прав людини в Україні: сучасний стан та перспективи вдосконалення» (м. Хмельницький, 9 грудня 2022 року), XXI науково-практичній конференції, присвяченій 101-й річниці з дня народження д-ра юрид. наук, проф., чл.-кор. АН УРСР, ректора Харків. юрид. ін-ту (1962–1987 рр.) В. П. Маслова «Цивільне право: проблеми теорії та правозастосування» (м. Харків, 17 лютого 2023 року), XXVII щорічній звітній науковій конференції науково-педагогічних працівників, докторантів та аспірантів Хмельницького університету управління та права імені Леоніда Юзькова «Управлінські та правові засади забезпечення розвитку України як європейської держави» (м. Хмельницький, 10 березня 2023 року), V Міжнародній науково-практичній конференції присвяченій 94-річчю з дня народження члена-кореспондента НАПрН України, академіка Міжнародної кадрової академії, Заслуженого діяча науки України, доктора юридичних наук, професора Процевського О. І. «Актуальні проблеми приватного та публічного права» (31 березня 2023 року).

Публікації. Основні результати дисертаційного дослідження викладено в 9 наукових працях, зокрема в 3 наукових статтях у фахових виданнях України, 1 науковій статті в наукових періодичних виданнях іншої держави, 5 тезах доповідей на конференціях та інших наукових заходах.

Структура та обсяг дисертації. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, які включають вісім підрозділів, висновків, списку використаних

джерел, додатків. Повний обсяг роботи становить 223 сторінки, з них основного тексту – 197 сторінок. Список використаних джерел складається з 184 найменувань і міститься на 19 сторінках, три додатки розміщено на 7 сторінках.

### СПИСОК ПУБЛІКАЦІЙ ЗДОБУВАЧА ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

1. Павлова А. С. Поняття та правова природа розподілу майна подружжя. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія Право*. 2023. Випуск 75. Ч. 1. С. 198-202. URL: <https://visnyk-juris-uzhnu.com/wp-content/uploads/2023/03/34.pdf>. DOI: <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2022.75.1.32>.

2. Павлова А. С. Розвиток інституту розподілу майна подружжя за законодавством, яке діяло на українських землях. *Університетські наукові записки*. 2023. № 5 (95). URL: [https://unz.univer.km.ua/index.php/unz/uk/article/view/95\\_14-27/358](https://unz.univer.km.ua/index.php/unz/uk/article/view/95_14-27/358) DOI: <https://doi.org/10.37491/UNZ.95.2>.

3. Павлова А. С. Способи судового розподілу майна подружжя: питання визначення у законодавстві. *Проблеми сучасних трансформацій. Серія: право, публічне управління та адміністрування*. 2025. № 15. URL: <https://www.reicst.com.ua/pmtl/article/view/2025-15-01-04/2025-15-01-04>. DOI: <https://doi.org/10.54929/2786-5746-2025-15-01-04>.

4. Павлова А. С. Теоретико-правові та прикладні питання договірною регулювання розподілу майна подружжя. *KELM (Knowledge, Education, Law, Management)*. 2024. № 8 (68). С. 133-139. URL: <https://kelmczasopisma.com/ua/viewpdf/12897>. DOI: <https://doi.org/10.51647/kelm.2024.8.18>.

5. Павлова А. Теоретико-правові аспекти інституту поділу майна подружжя у сімейному праві. *Двадцять перші осінні юридичні читання: збірник тез Міжнародної наукової конференції, присвяченої 30-річчю Хмельницького університету управління та права імені Леоніда Юзькова (м. Хмельницький, 6 травня 2022 року)*. Хмельницький: Хмельницький університет управління та права імені Леоніда Юзькова, 2022. С. 149-151.

6. Павлова А. С. Прикладні проблеми поділу майна подружжя у судовій практиці. *Захист прав людини в Україні: сучасний стан та перспективи вдосконалення: збірник тез Науково-практичного круглого столу, присвяченого 74-й річниці проголошення Загальної декларації прав людини (м. Хмельницький, 9 грудня 2022 року)*. Хмельницький: Хмельницький університет управління та права імені Леоніда Юзькова, 2022. С. 138-139.

7. Павлова А. С. Способи розподілу майна колишнього подружжя за законодавством України та зарубіжних держав. *Цивільне право: проблеми теорії та правозастосування*: матеріали XXI наук.-практ. конф., присвяч. 101-й річниці з дня народж. д-ра юрид. наук, проф., чл.-кор. АН УРСР, ректора Харків. юрид. ін-ту (1962–1987 рр.) В. П. Маслова (Харків, 17 лютого 2023 року). Харків: НЮУ імені Ярослава Мудрого, 2023. С. 315-319.

8. Павлова А. С. Особливості договірної регулювання розподілу майна подружжя. Збірник тез XXVII щорічної звітної наукової конференції науково-педагогічних працівників, докторантів та аспірантів Хмельницького університету управління та права імені Леоніда Юзькова : Управлінські та правові засади забезпечення розвитку України як європейської держави (м. Хмельницький, 10 березня 2023 року). Хмельницький : Хмельницький університет управління та права імені Леоніда Юзькова, 2023. С. 31-33.

9. Павлова А. С. Правове регулювання розподілу майна подружжя за законодавством окремих держав Європейського Союзу. *Актуальні проблеми приватного та публічного права*: матеріали V Міжнародної науково-практичної конференції присвяченої 94-річчю з дня народження члена-кореспондента НАПрН України, академіка Міжнародної кадрової академії, Заслуженого діяча науки України, доктора юридичних наук, професора Процевського О. І. (31 березня 2023 року). Харків, 2023. С. 382-385.

**Оцінка мови та стилю дисертації.** Дисертація написана грамотною українською мовою, стиль викладення матеріалу відповідає прийнятому в науковій літературі.

**Відповідність дисертації науковій спеціальності.** Дисертаційна робота Павлової Анни Сергіївни на тему «Розподіл майна подружжя у сімейному праві» відповідає галузі знань 08 Право спеціальності 081 Право.

**Відсутність порушень академічної доброчесності.** Дисертаційне дослідження містить посилання на згадані авторкою у тексті джерела інформації при використанні ідей, розробок, тверджень, дотримано положення законодавства про авторські права, надано повну та достовірну інформацію про результати наукової діяльності, а також використані методи дослідження. Вказане дозволяє зробити висновок про дотримання дисертанткою вимог академічної доброчесності.

**Рекомендація дисертації до захисту.** Дисертаційна робота Павлової Анни Сергіївни є першим в Україні комплексним дослідженням розподілу майна подружжя у сімейному праві. Водночас дисертації притаманні окремі спірні моменти. Щодо неї може бути висловлено окремі недоліки, які, однак, не впливають на якість розкриття теми роботи та загальну позитивну оцінку.

Дисертація Павлової Анни Сергіївни на тему «Розподіл майна подружжя у сімейному праві» відповідає вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у вищих навчальних закладах (наукових установах), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від «23» березня 2016 року № 261 (зі змінами і доповненнями), пунктам 6, 7, 8, 9 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44, та може бути рекомендована до захисту в разовій спеціалізованій вченій раді за спеціальністю 081 Право.

**УХВАЛЕНО:**

1. Затвердити висновок про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертаційного дослідження Павлової Анни Сергіївни на тему «Розподіл майна подружжя у сімейному праві», поданого на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 Право у галузі знань 08 Право.

2. Констатувати, що за актуальністю, ступенем новизни, обґрунтованістю, науковою та практичною цінністю здобутих результатів дисертація Павлової Анни Сергіївни на тему «Розподіл майна подружжя у сімейному праві» відповідає спеціальності 081 Право та вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 року № 261 (зі змінами і доповненнями), пунктам 6, 7, 8, 9 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44.

3. Рекомендувати дисертацію Павлової Анни Сергіївни на тему «Розподіл майна подружжя у сімейному праві» до захисту на здобуття ступеня доктора філософії у разовій спеціалізованій вченій раді за спеціальністю 081 Право.

Професорсько-викладацький склад кафедри приватного права, кафедри міжнародного та європейського права, запрошені науково-педагогічні працівники з правом голосу, проголосували одноголосно:

«за» – 19; «проти» – немає; «утримались» – немає.

**Головуюча на засіданні:**

доктор юридичних наук, професор, заслужений юрист України, завідувачка кафедри приватного права Хмельницького університету управління та права імені Леоніда Юзькова

**Світлана ГРИНЬКО**

Підпис   
ЗАСВІДЧУЮ:  
Нач. ВК ХУУП  
імені Леоніда Юзькова

  
Відділ кадрів  
14163

